

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren. N:o 32.

Onsdagen den 25 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 18 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo, på flere ledamöters begäran, sammansatta beviltnings- och lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 1.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 14 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. ecklesiastikdepartementet.

1 och 2 punkterna.

Biföllos.

3 punkten.

Herr Adelsköld: Läroverksfrågans lösning på ett för landet lyckligt sätt är otvifvelaktigt af den allra yttersta vikt. Detta gäller i synnerhet de allmänna läroverken men lika mycket folkskolorna. Hittills har man emellertid icke lyckats åstadkomma någonting tillfredsställande i den vägen, och det är af den anledningen jag väckt den motion, som nu föreligger, för att åtminstone söka få ett steg taget i den riktning, som jag ansett vara den enda rätta. Då statsutskottet emellertid afstyrkt bifall till motionen, och Andra Kam-

*Ifrågasatt
anslag för
anställande
af undervis-
ningsförsök.*

*Ifrågasatt
anslag för
anställande
af undervis-
ningsförsök.*
(Forts.)

ren utan votering afslagit densamma, så är det icke någon förhoppning, att den af Riksdagen kommer att bifallas, men icke dess mindre ber jag att få förorda mitt förslag med några ord och jag skall göra det så kort som möjligt. Jag vill nemligen fästa uppmärksamhet på hvad som passerat i fråga om undervisningsväsendets ordnande under de sista 40 åren, och de misslyckade resultaten deraf, men skall icke ingå i detaljer, utan endast i största korthet anföra det hufvudsakliga.

Under 1840-talet begärde Rikets Ständer att Kongl. Maj:t täcktes ordna skolväsendet på tidsenligt sätt, med anledning hvaraf ett kongl. cirkulär utfärdades den 6 juni 1849. 1853 anhöllo Rikets Ständer emellertid om en ny skolstadga, och resultatet af denna begäran blef stadgan af den 14 augusti 1856, men redan 1857 måste jemkningar göras i densamma. Rikets Ständer beslutade med anledning häraf omedelbart derefter, eller den 27 januari 1858, att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t om nedsättande af en komité, hvilkens betänkande gaf anledning till skolstadgan af den 29 januari 1859. År 1863, då Riksdagen redan funnit denna skolstadga mindre ändamålsenlig, begärdes ytterligare ändringar i densamma, och detta föranledde cirkuläret af den 12 maj 1865. Men Riksdagen var ändå icke belåtenj med saken, utan påyrkade å ny 1868 förändringar, i anledning hvaraf en kongl. kungörelse af den 10 mars 1869 utkom. Då emellertid alla dessa underdåniga skrivelser, nådiga skolordningar, cirkulär och kungörelser icke ledt till det resultat Riksdagen önskat, anhöll Riksdagen året derefter, eller 1870, om tillsättandet af en ny komité, och så utkom 1872 års komitébetänkande samt undervisningsplaner 1873, 1875 och 1878, och slutligen skollagen den 18 november 1878. Redan 4 år derefter hade man emellertid funnit denna lag behäftad med många brister, hvarför Riksdagen 1882 påyrkade en ny utredning genom en komité, hvilken afgaf sitt betänkande 1884 och 1885.

Denna sista komité, hvars utlåtande är ganska omfattande, kostade statsverket icke mindre än 97,500 kronor, men denna komités betänkande är ändock nästan enhälligt afstyrkt af alla sakkunniga myndigheter, universiteten, domkapitlen och läroverkskollegierna samt dessutom af alla, som satt sig in i frågan.

På de vägar, som man hittills under de sista 40 åren gått, har det således icke lyckats lösa denna för vårt lands framtid så ytterst viktiga fråga på ett tillfredsställande sätt, och skall man fullfölja samma väg — den teoretiska — för framtiden, är målet sannolikt lika aflägsat som någonsin. Undervisningsfrågan är onekligen en rent praktisk sak och borde således efter mitt förmenande lösas på erfarenhetens grund.

När en landtbrukare vill införa odling af ett nytt sädeslag, så utsår han det icke genast på hela sin åker, utan besår först ett litet stycke deraf, och först sedan han sett, att försöket lyckats, använder han det i större skala.

På samma sätt har jag tänkt mig läroverksfrågan böra behandlas.

Svenska läraresällskapet, som ju måste anses vara en auktoritet,

har också, under de grundliga öfverläggningar som förevarit i frågan, ansett, att den borde på detta sätt behandlas, ty af 28 lärareföreläsningar hafva icke mindre än 26 enhälligt tillstyrkt, att frågan borde behandlas på praktisk och experimentel väg.

Kammaren behagade häraf finna, att jag icke byggt min motion på lösan sand, utan på den bästa grund.

Fråga har äfven varit om, att staten skulle anlägga ett större experimentalläroverk. Derom hafva dock tankarne varit mycket delade, och man har ansett, att frågan skulle kunna lösas bäst på det sätt, som jag föreslagit, nemligen genom att lemna mindre understöd till enskilda läroverk, hvilket skulle blifva så väl minst kostsamt som hastigare och lättast leda till målet, och då detta icke skulle föranleda något särskildt anslag, utan Riksdagen endast behöfde medgifva Kongl. Maj:ts rättighet att af disponibla medel, å de allmänna läroverkens stat, hvilka för närvarande lär uppgå till emellan 200,000 och 300,000 kronor, använda ett litet belopp af 15,000 kronor, så hade jag föreställt mig, att detta förslag skulle kunna vinna Riksdagens godkännande.

Statsutskottet har emellertid varit af olika mening och ansett, att då hela frågans pröfning inom kort förekommer, och ehuru min motion »onekligen står i sammanhang med läroverksfrågan»(!) »så vore det uppenbart», såsom utskottet säger, »att, äfven om de af motionären föreslagna undervisningsförsöken funnes lämpliga och nu beslötes, någon erfarenhet af desamma icke skulle kunna inhemtas så tidigt, att något gagn deraf vid skolfrågans bedömande vore att hemta». Utskottet synes således under det brådskande arbetet i slutet af riksdagen icke medhunnit sätta sig in i saken så, som den varit menad, ty min mening har aldrig varit, att experiment skulle anställas, *sedan* läroverksfrågan blifvit afgjord, *utan att sjelfva detta afgörande skulle vara beroende af de praktiska försök* (och den erfarenhet som derigenom vunnits), *hvilka jag ansett böra föregå den oafvisliga reformen i undervisningen vid våra läroverk.*

Då emellertid statsutskottet enhälligt afstyrkt, och Andra Kam-maren afslagit motionen, vill jag för min del icke framställa något yrkande.

Herr vice talmannen: Den tanke, som ligger till grund för herr Adelskölds framställning, eller att staten skulle i någon mån understödja enskilda skolor och till äfventyrs på sådant sätt bereda någon större omvexling i afseende på undervisningsplanen, synes mig väl förtjena uppmärksamhet, men jag har därför icke kunnat medverka till det beslut, som i motionen föreslås, då läroverksfrågan står så nära sitt afgörande, som den gör, och det således icke kan vara lämpligt, att Riksdagen på detta sätt ingriper deri. Särskildt har jag mycken betänklighet mot, att Riksdagen skulle inblanda sig i Kongl. Maj:ts sätt att använda besparingar, då dessa ju äro ställda till Kongl. Maj:ts disposition inom vissa gränser.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
anslag för
anställande
af undervis-
ningsförsök.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets i förevärande punkt gjorda hemställan.

4 punkten.

Bifölls.

*Ifrågasatt
anslag till
en folkskole-
inspektör i
Stockholm.*

5 punkten.

Herr Törneblad: Jag har låtit anteckna mig såsom reservant i afseende på motiveringen i denna punkt, och detta har skett därför, att jag har ansett denna motivering icke vara fullt tillfredsställande. Den kan nemligen lätt föranleda till ett missförstånd om förhållandet mellan Stockholms stads konsistorium och öfverstyrelsen för folkskolorna.

Förhållandet är, att öfverstyrelsen har beträffande hufvudstadens folkskoleväsende de allra viktigaste af de åligganden, som annars tillhöra skolråden i församlingarna. Vid detta förhållande lär den omständigheten, att skolrådets ordförande sitter i konsistorium, icke hafva någon betydelse i och för granskningen af de uppgifter, som inlemnas. Annu mindre kan någon vikt läggas derpå, att tillfälligtvis, utom den af konsistorium utsedde, 3 af hufvudstadens kyrkoherdar genom val fått plats i den af tolf medlemmar bestående öfverstyrelsen. Man lär väl icke hafva rättighet att antaga, att någon som helst veld skulle kunna förekomma hos en myndighet, som handlar under embetsmannaansvar, såsom konsistorium, och hvilken icke har den uppgift sig ålagd, som här tillhör öfverstyrelsen. Alltså har man skäl att vänta, att största noggrannhet skall förekomma i afseende på uppgifternas granskning, och det har till och med händt att ledamöter i konsistorium, som äfven varit ledamöter i öfverstyrelsen, anført afvikande mening. Skulle en inspektion från statens sida särskildt anordnas för Stockholms folkskolor, så kunde det icke vara nog med att inspektören granskade uppgifterna, utan han borde då äfven öfvervaka undervisningens gång, hvilket, då staden aflönar en särskild inspektör, icke synes vara nödvändigt och endast skulle bereda staten en onödig kostnad.

Jag har naturligtvis i sjelfva saken intet särskildt yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, bifölls hvad utskottet i den föreliggande punkten hemställt.

6 punkten.

Bifölls.

7 punkten.

*Anslag till
en fackskola
i Eskilstuna
för finare
smides- och
metall-
industri.*

Herr Stråle: Såsom kammaren behagade inhemta af betänkan-
det, har Kongl. Maj:t föreslagit, att för en fackskola för finare smides-
och metallindustri i Eskilstuna 5,500 kronor skulle beviljas mot för-
bindelse för staden att tillhandahålla ändamålsenlig lokal med upp-
värmning. Utskottet har i viss mån godkänt förslaget, dock icke
fullständigt. Utskottet säger nemligen: »Otvifvelaktigt skulle, på
sätt departementschefen jemväl anmärkt, den yrkesskicklighet, som
den ifrågasatta läroanstalten är afsedd att utbilda, komma att gagna
hela vårt land, särskildt derigenom att densamma skulle möjliggöra
en minskning i den icke obetydliga import af utländska praktsmi-
den, som nu eger rum. Men», säger utskottet vidare, »utskottet kan
icke förorda bifall till Kongl. Maj:ts förslag i oförändradt skick, ty
om också, på sätt nyss antyddes, en anstalt af ifrågavarande slag
skulle blifva till gagn för landet i dess helhet, torde å andra sidan
icke kunna förnekas, att Eskilstuna stad och i all synnerhet de der-
städes bosatte idkarne af nyssnämnda industri komme att af skolan
draga den ojemförligt största nyttan».

Med återopande häraf föreslår utskottet endast ett anslag af
4,000 kronor.

Mig förefaller det, som om denna skola stode i en ganska ex-
ceptionel ställning i vårt land i jämförelse med åtskilliga andra tek-
niska skolor. Dess produkter hafva en marknad äfven i utlandet
och utgöra en heder för Sverges industri; den sysselsätter, såsom
jag sedan skall nämna, ett stort antal lärjungar.

Att ställa denna skola i jämförelse med en och annan teknisk
skola synes mig icke vara riktigt. I en framställning, som kommit
mig tillhanda, säger man: »Krafven äro nu annorlunda emot fordom.
En industri, som skall kunna bjuda vår tids hårdhänta konkurrens
spetsen, måste icke blott söka att genom införande af förbättrade
arbetsmetoder rusta sig för att kunna följa med, när varuprisen
sjunka, utan ofta äfven tillfredsställa de allt mera växande fordrin-
garna på formens skönhet och en viss pregel af konstnärlighet på
sina alster. I synnerhet är detta fallet med den finare jernindustrien,
der brist på smak i form och ornering gör äfven de i öfriga hänse-
enden utmärktaste fabrikat nästan osäljbara i marknaden.

Att en sådan fara hotar Eskilstuna-industrien har länge varit
insedd. Visserligen finnes der sedan längre tid tillbaka en dekora-
tionsindustri i etsning och stålgravyr, som utmärker sig för en viss
egendomlighet i arbetssättet och ett särdeles omsorgsfullt utförande,
men hvad som för ett eller annat årtionde sedan tillfredsstälde smä-
cken gör det ej mera. De artiklar af utländskt ursprung, som dag-
ligen möta vårt öga, förändra efter hand smakriktningen, och mera
af begär att tillfredsställa denna än af förkärlek för det utländska
ledes vårt val just på dessa artiklar, då ett uppköp skall göras. Det
är därför nödigt, att den fosterländska industrien ställer sig själf i
spetsen för denna smakriktning och sålunda först och främst gör sig
till herre öfver den inländska marknaden och sedan äfven skaffar
sig fast mark på den utländska. Men icke får man begära att ett

Anslag till en fackskola i Eskilstuna för finare smides- och metallindustri.
(Forts.)

sådant smakens ledande i den ena eller andra riktningen skall med någon framgång kunna utföras af dem, som utan nödiga förstudier på det konstindustriella området äro inskränkta inom de trånga gränser, som arbetet i en svensk landsort nödvändigt betingar. Man har därför slagit in på den enda rätta vägen, i det man sökt få till stånd en fackskola för den finare smides- och metallindustrien, der arbetare med framstående anlag kunde få tillfälle att förvärfva sig sådana kunskaper, som vore behöfliga för yrkets höjande och genom hvilken äfven andra medel kunde erhållas för höjande af Eskilstuna-industrien i här antydda riktning.»

Denna fråga har förut utgjort föremål för Kongl. Maj:ts och Riksdagens pröfning. Då var Riksdagen icke mycket medgörlig, men anvisade under vissa för staden betungande villkor ett anslag, som dock icke kunde accepteras, ty Eskilstuna kommun lærer icke vara någon förmögen kommun; några större förmögenheter torde icke heller finnas der. På enskild väg har det emellertid hittills lyckats att fylla det behof, som funnits, men nu säger man, att man icke vidare har förhoppning om erforderliga enskilda bidrag. Vore det då icke till en oersättlig skada för denna framstående svenska industri, om den, till följd af bristande tillgångar, icke skulle kunna följa med sin tid och fortfarande göra heder åt Sverige. Mig synes, som om det vore allt skäl att i behöflig mån understödja denna industri.

Skolan är icke någon obetydlighet, den har 10 lärare, föreståndaren inberäknad. Under höstterminen 1886 funnos der 142 elever, under vårterminen följande år 135. Här gäller frågan 1,500 kronor, och ehuru icke någon reservant från statsutskottet antecknat sig, vågar jag dock vördsamt hemställa till kammaren, huru vida det icke vore skäl att, med bifall till Kongl. Maj:ts proposition och i olikhet med statsutskottets förslag, anvisa 5,500 kronor till Eskilstuna fackskola för finare smides- och metallindustri mot förbindelse för staden att anskaffa rum och värme.

Jag anhåller om bifall till detta yrkande.

Herr vice talmannen: Det är alldeles icke af likgiltighet för den industri, hvilken ifrågavarande skola skulle tjena, som statsutskottet har nedsatt det i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna beloppet och fordrat ett något större bidrag af kommunen, utan det är helt enkelt för att upprätthålla en grundsats, som synts statsutskottet icke sakna sin vikt, nemligen den, att då en fackskola inrättas med särskildt afseende på en, inom en viss ort befintlig, betydande industri, denna ort skall till fackskolan i någon betydligare mån bidraga. I detta afseende finnes det prejudikat, nemligen väfskolan i Borås, och utskottet har ansett anledning att frångå denna princip icke finnas, så mycket mindre som frågor, likartade med denna, oupphörligt kunna förekomma, och då kan det vara af icke ringa vikt att hafva denna princip att följa. Den ärade talaren sade, att det endast gälde 1,000 kronor. Det gäller endast 1,000 kronor i denna fråga, men det kan lätt hända, att i sedermera uppkommande frågor det kan komma att gälla mera. Af dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm, Hugo: Det är af det varmaste intresse för denna skola, som jag tager mig tillfälle att nu yttra några ord. Denna skola, det är min tro, kommer att verka och göra mycket godt, och önskvärdt vore att flera sådana kunde upprättas. Jag är fullt öfvertygad om, att den stora utveckling, Tysklands industri tagit, i hufvudsaklig del är beroende på, att ända från den första skolundervisningen, med särskildt afseende på den industri, som på hvarje ort förekommer, uppfostran ställts så, att hela befolkningen kommit att intresseras för och uppfostras för den ifrågavarande industrien. Jag vill särskildt påpeka ett land, som kanske mer än andra i detta hänseende kan tjena som exempel. Det är Würtemberg, med en befolkning af endast 2 millioner människor. I detta land hafva nu, särskildt genom doktor Steinbeis ihärdiga ansträngningar, uppstått icke mindre än 187 fortsättningsskolor, med 14,640 elever, 906 landbruksskolor med 21,000 elever och 1,039 landbruksbibliotek med 200,000 subskribenter, d. ä. en tiondedel af hela befolkningen. Ett annat exempel på hvad industriel uppfostran kan åstadkomma är staden Crefeld, som har genom konsekvent arbete just i den riktning, som här är föreslagen, fått en sidenväfnadsindustri till stånd, som snart sagdt flyttats från England dit, så att derifrån nu importeras till England samma sidentyger, som förut gjordes i England, ja, under det att väfstolarnes antal i Spitalfield fallit från 24,000 till 1,200, är Crefeld-industrien i stadig tillväxt, och detta beroende, enligt mitt förmenande, på de generösa bidrag och lifliga personliga intresse, som der gifvits till skolorna. Så har jag fått en uppgift, att för de lägre fackskolorna i Crefeld — jag tror en stad på 50,000 invånare — utbetalts 3,600,000 kronor, för väfnadsskolorna särskildt 765,000 kr., men i alla dessa fall har den regeln iakttagits, att icke understöd lemnats till hela det erforderliga beloppet, och jag tror att detta varit det enda fullt rigtiga. Det är först när fabrikanterna sjelfva taga intresse i skolan, när, såsom i Tyskland, de förnämsta vid fabriken anställda mönsterritarne egna några timmar i veckan till att lemna ungdomen och arbetarne undervisning, när deras skickligaste ingenjörer på samma sätt bidraga till undervisningen, det är först då, när sådant samarbete eger rum, och en känsla af att alla man måste hålla i repet för att draga lasset fram förefinnes, som jag tror, att dessa skolor komma att uppfylla sitt ändamål. Det är af särskildt intresse för att denna skola icke skall förstelnas till och helt enkelt blifva såsom en vanlig skola och därför att jag anser, att det enskilda intressets initiativ och drifkraft bör i den insättas, som jag varit med bland dem, som afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och det är ock på denna grund, som jag nu anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

*Anslag till
en fackskola
i Eskilstuna
för finare
smides- och
metall-
industri.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på antagande af herr Stråles förslag, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; hvarefter propositionen

på bifall till utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
anslag till
bidrag för
afstämning af
barnmorskor.*

8 punkten.

Herr Hedlund: Jag kommer icke att begära någon ändring i sjelfva klämman af utskottets förslag rörande herr Wretlinds motion, detta af hänsyn dertill, att jag anser, att ett bifall till motionen hade bort föregås af en mycket sorgfälligare utredning, med särskild hänsyn till en mera genomförd organisation af den vigtiga förrättning, om hvilken här är fråga, utan jag har begärt ordet endast för att få lägga Kongl. Maj:ts regering på det varmaste på hjertat denna samhällsklass' välfärd, som till en del är lagd i Kongl. Maj:ts hand, nemligen med hänsyn till åstadkommande af försörjning åt dem på ålderdomen. Jag föreställer mig, att när Kongl. Maj:t får detta ärende under behandling, skall man kunna utsträcka frågan om hela barnmorskeväsendet längre än till detta särskilda uppdrag. Det är förhållandet, att det finnes näppeligen något så ansvarsfullt kall, som är så illa aflönadt och illa aktadt, som detta, hvilket har kallande till lifvet af ett nytt släkte åt sig uppdraget. De, som i en eller annan stad närmare känna barnmorskornas ställning, kunna icke annat än högeligen beklaga de bedröfliga förhållanden, hvori många af dem lefva, då de icke kommit i så stort anseende, att de kunna röra sig inom de samhällsklasser, hvilka äro i stånd att bättre betala dem. Ersättningen för deras verksamhet, som icke blott afser förlossning, utan äfven den derpå följande skötseln, är i de flesta fall ytterst eländig; de få på många ställen utan ersättning utöfva en fattigpraktik, som går vida utöfver hvad läkarne få vidkännas. I Göteborg har man sökt åstadkomma någon förbättring derigenom, att kommunen betalar särskild afgift till barnmorskorna för de tjänster, de lemna åt fattiga, som icke kunna betala, men denna ersättning är ändå ganska ringa mot de uppoffringar, som deras verksamhet kräfver. Därför klaga ock de bättre af dem bittert öfver det förfall, hvori deras yrke råkat, icke blott i ekonomiskt, utan äfven i moraliskt afseende, och starka röster hafva höjt sig för att något bättre måtte komma till stånd.

Jag kan icke underlåta att nämna, att särskildt en mening gör sig gällande, som jag hoppas är ogrundad, nemligen att läkarne söka undantränga barnmorskorna, så att vi skola få manliga akuschörer i stället för qvinliga. I Danmark hafva härom förts strider, och dervid har det visat sig, att dessa ofta missaktade, alltid illa aflönade qvinnor kunnat uppvisa siffror, i afseende på nativiteten, som äro ytterst fördelaktiga för våra nordiska länder, der förlossningar skötas af qvinnor, under det att i England och Frankrike detta icke är fallet. Såsom en särskild anledning till misstanken mot läkarne, anför man de inskränkningar, som de underkastat barnmorskorna i fråga om användning af medikamenter, särskildt de så kallade mjöldrygorna. Nu få barnmorskorna icke utan särskildt recept af läkare tillägna sig detta medikament, och då blott i smärre

doser. Det har varit en stark klagan i det afseendet, och man har till och med anfört fall, då olyckor derigenom lätt kunnat inträffa.

Vidare anmärker man, att den teoretiska undervisningen för barnmorskorna numera icke omfattas med samma omsorg som förr, och att man låter temligen illa kvalificerade qvinnor inträda i barnmorskeanstalterna såsom elever, allt för att göra barnmorskornas ställning sämre, än den borde vara. Jag har anfört detta såsom uttryck för hvad som rör sig inom deras läger, och detta bland de bästa af dem.

*Ifrågasatt
anslag till
bidrag för
aflöning af
barnmorskor.
(Forts.)*

Jag tror, för min del, att det vore lyckligt, om vi kunde få en väl utbildad klass af sjuksköterskor för kommunerna, och om med dessas befattning äfven kunde vara förenad förlossningskonst. Det vore lyckligt, om hvarje kommun dertill kunde anså så stort belopp, att dessa sjuksköterskor och barnmorskor kunde hafva en anständig tillvaro. Det vore ju till kommunernas eget bästa, då många äro belägna så långt från provinsialläkarens bostad, att man icke af honom alltid kan få råd och hjälp, hvarjemte läkaren icke kan åstadkomma sjelfva skötseln, hvilken kanske är lika vigtig som läkarebehandlingen, åtminstone vid många tillfällen. Huru vida staten bör dertill bidraga, det vill jag låta vara en öppen fråga, men huru som helst, så tror jag, att det vore för vårt folks välfärd af stor betydelse, att detta barnmorskeväsende blefve bättre ordnadt än hittills, då det särskildt bland allmogen behandlats med mycken likgiltighet. Vår allmoge är i det afseendet ytterst fatalistisk; det säges, när ett barn kommer till världen: skall det lefva, så lever det, och skall det dö, så dör det.

Jag vill yrka bifall till statsutskottets betänkande. Hvad jag nu yttrat har endast varit en vördsam påminnelse till vederbörande, som kunna komma att taga saken om händer, att behjerta denna vigtiga klass af medborgare.

Herr Almén: Då den siste talaren vidrört några frågor, som hafva ett allmännare intresse, så vill äfven jag derom nämna några ord. Så vidt jag känner, är undervisningen för barnmorskor i vårt land ganska god. Deras befogethet i tjensten är ock större, än i de flesta andra länder, af det naturliga skälet, att afstånden här äro stora, och att det på landet är ondt om läkare. Man klagar visserligen öfver öfverflöd på läkare, men ändå är det ondt om dem på landsbygden, och därför hafva barnmorskorna i Sverige större befogethet än i andra länder. Jag har aldrig hört, och jag tror mig ändå hafva reda på hvad som på dessa områden tilldrager sig, att läkarne haft den ringaste tanke på att uttränga barnmorskorna från deras nuvarande ställning. Jag känner icke heller till, att denna corps är missaktad. Af de många rapporter öfver verkställda instrumentalförlossningar, som inkomma till medicinalstyrelsen, framgår, att denna corps är aktningssvärd och sköter sig väl. Den är illa aflönad, det erkännes, men detta är icke statens fel, ty staten har icke haft med aflöningen att göra. Att utskottet icke kunnat tillstyrka herr Wretlinds förslag, är icke underligt, ty det betyder icke litet, om staten skall bidraga till aflöning af vid pass 1,800 personer. I det skick, frågan nu före-

Ifrågasatt ligger, tror jag det icke vara annat att göra än att afslå motionen *anslag till* och se till, hvad som kan göras, när man kommer till frågan om *bidrag för* pensioner för barnmorskor. *aflöning af* barnmorskor.

(Forts.)

Hvad beträffar yttrandet, att barnmorskorna skulle blifva sjuksköterskor, så tror jag, att icke blott läkaren, utan äfven allt annat förståndigt folk skola söka bevara de sjuke för sådana förslag. Barnaföderskor äro mer än andra utsatta för smitta, och skulle barnmorskorna äfven vara sjuksköterskor, komma de att sprida smittosamma sjukdomar vida omkring. Derför böra barnmorskor tvärtom förbjudas att vara sjuksköterskor. Deremot är det en framtidsstanke, som nog kommer att tagas upp, att anskaffa sjuksköterskor och äfven sockenapotek för hvarje kommun på landsbygden. Jag vill emellertid nu icke vidare inlåta mig härpå, utan har blott velat göra dessa invändningar mot hvad den siste talaren anförde.

Herr Hedlund: Jag kan icke låta ett yttrande af den siste talaren förbigås utan all gensaga. Han säger, att barnmorskorna böra förbjudas att vara sjuksköterskor, emedan de kunna föra med sig smitta. Det lär väl vara för andra barnsängsqvinnor, föreställer jag mig, så att barnmorskorna öfverföra smitta från den ena barnsängsqvinnan till den andra, och det äro de ju nödgade att göra äfven nu, men icke tror jag, att barnsängssjukdomar böra vara farliga för den allmänna sjukbehandlingen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, bifölls utskottets i nu föreliggande punkt gjorda hemställan.

9 punkten.

Bifölls.

10 punkten.

Stat för
veterinär-
inrättningen
i Skara.

Mom. a).

Herr Sjöcrona: Frågan om Skara veterinärinrättning har under mer än ett årtionde varit föremål för strid inom Riksdagens båda kamrar. Denna strid är ju nu utkampad, och det kan icke falla mig in att återupptaga densamma. Jag skall endast anhålla att, så kort som möjligt, få i kammarens minne återkalla några omständigheter rörande denna inrättning, hvilka äro af beskaffenhet att, efter mitt förmenande, väsentligen inverka på bedömandet af så väl den nu föredragna punkten a), och i sammanhang dermed äfven punkten b), som ock i synnerhet den följande punkten c). Det torde vara kammaren, åtminstone dess äldre ledamöter, bekant, att denna veterinärinrättning i Skara daterar sig ända sedan 1775, då den grundlades af den bekante Hernqvist. Den var då Sveriges första och enda läroverk för meddelande af veterinärundervisning. Denne Hernqvist testamenterade hela sin qvarlåtenskap till inrättningen under vilkor, att vid Brogården skulle städse underhållas ett veterinärläroverk.

Efter hans död, som inträffade 1808, fastställdes redan 1813 ett reglemente för denna inrättning. I följd deraf, att den dåvarande föreståndaren för inrättningen flyttades till Stockholm, kom Skara veterinärinrättning i ett besynnerligt läge och råkade nästan i lägervall. Emellertid blef 1842 vid denna inrättning anställd den i punkten c) omnämnde och der ännu tjänstgörande instruktionssmeden Wiegandt. 1855 fastställde Kongl. Maj:t det provisoriska reglemente för inrättningen, som ännu gäller. Enligt detta reglemente förvaltas inrättningen af en direktion, bestående, icke af ledamöter, som tillsätts för ett eller ett par år i sänder, utan af landshöfdingen i Skaraborgs län och biskopen i Skara stift, i kraft af deras embeten, samt två på förslag af hushållningssällskapet utaf Kongl. Maj:t utnämnde ledamöter, hvilka behålla sina befattningar, till dess de dö eller söka entledigande. Emellertid framställdes åtskilliga förslag af komitéer och annorledes rörande denna inrättnings ombildande, och år 1875 blef af Riksdagens båda kamrar godkänt det af Sveriges dåvarande och nuvarande ecklesiastikminister framställda förslag, enligt hvilket Skara veterinärinrättning fick ett utveckladt verksamhetsområde och blef mera fast organiserad. Redan 1855, och således samtidigt med det provisoriska reglementets utfärdande, erhöll den i punkten c) omnämnde lektor Hofling anställning derstädes. 1875 anställdes vid samma inrättning, utan villkor och förbehåll, en tredje lärare, nemligen nuvarande lektorn C. R. Walter. Sedan fortgick inrättningens verksamhet efter den godkända staten, och 1880 fastställdes med Riksdagens medgifvande en fullständig stat för denna inrättning, upptagande en föreståndare och professor, två lektorer, hvarje med 3,500 kronors lön, samt två adjunkter jemte instruktionssmeden. Till följd af det särskilda förhållandet med denna inrättning har efter den dåvarande föreståndarens död så väl hans lärarebefattning som de två adjunktsbefattningarna icke blifvit tillsatta, utan uppehållits på förordnande år efter år af personer, som således icke vunnit sådan anställning, att de derpå kunna grunda några anspråk på pension, således ett särdeles lyckligt förhållande. Då man nu vidare tager i betraktande, att för denna anstalt under hela denna tid varit uppförd på stat ett ordinarie anslag; att denna anstalt derjemte har fått sig anslagen en statens fasta egendom, hemmanet Brogården; att Riksdagen så nyligen, som 1874, beviljat ett anslag till belopp af icke mindre än 10,000 kronor för uppförande af en byggnad af sten, till inrymmande af instruktionssmedja, föreläsningssal och bostäder för elever, så torde det icke med fog kunna förnekas, att detta är en verklig statsinstitution, och att de personer, som vid denna institution vunnit anställning, hafva grundade moraliska rättsanspråk att få blifva behandlade såsom statens tjenare. De kunna visserligen ej, på den grund att de icke hafva fullmakt, göra denna rätt mot staten gällande vid domstol, men det förefaller mig, som om staten icke rätt gerna skulle, på grund af en sådan omständighet, kunna undandraga sig den skyldighet, som staten har mot dem, så vida de icke låtit komma sig till last något, som upphäfver den moraliska skyldigheten och låter blott den juridiska rätten kvarstå.

Det finnes emellertid ett ännu vigtigare förhållande, hvarpå jag

*Stat för
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

*Stat för
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

ber att få fästa kammarens synnerliga uppmärksamhet. Jag har redan nämnt, att Hernqvist testamenterade sin qvarlätenskap till denna inrättning, med vilkor, att der skulle ständigt underhållas en läroanstalt för veterinärer.

Dessutom finnas åtskilliga andra mindre testamenten till denna inrättning, och uppgår kapitalbeloppet af dessa, enligt hvad Kongl. Maj:ts proposition till 1885 års Riksdag gifver vid handen, till omkring 70,000 kronor. Det har nu påståtts och kan med allt skäl påstås, att, om staten icke fullgör sin skyldighet att underhålla ett veterinärläroverk i Skara. testators arfvingar ega rätt att återfordra de testamenterade beloppen, möjligen äfven med många års ränta. Under hela denna tid har det också, mig veterligen, icke varit fråga om att Skara veterinärinrättning skulle *indragas*, utan endast huru vida den skulle med afseende på omfånget för sin verksamhet krympa tillsammans eller utbildas till en fullständig veterinärinrättning, likställd med veterinärinstitutet i Stockholm. I det senare afseendet har sundhetskollegium eller medicinalstyrelsen flera gånger till Kongl. Maj:t afgifvit underdåniga förslag. Nu har emellertid genom 1886 års Riksdags beslut den förra utvägen blifvit bestämd, anstalten skall från och med den 1 juli 1889, då de sista eleverna utexamineras, krympa tillsammans. Men anstalten måste ändå anses vara densamma. Vid sådant förhållande kan man ju icke säga annat, än att de personer, som vid denna anstalt vunnit anställning, hafva full moralisk rätt att få der qvarstå.

Den nu i punkten a) föredragna staten innehåller endast en föreståndare och lärare samt en instruktionssmed, hvadan af de tre nämnda personerna, lektor Hlofling, Walter och Wiegandt, en af lärarne icke skulle kunna bibehållas. Man har föreslagit att Hofling skulle förflyttas på indragningsstat. Men på grund af den åsigt, som jag och öfriga ledamöter i direktionen hysa rörande deras rättsliga ställning gent emot staten, har direktionen, för sin del, ansett sig icke kunna föreslå annat, än att alla dessa tre personer måtte bibehållas vid sina kontanta aflöningsförmåner. Detta blef likväl icke i allo af Kongl. Maj:t föreslaget, och jag kan nu icke framställa något så långt gående yrkande. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten derpå, att statsutskottet, hvad särskildt punkten a) beträffar, gjort afvikelser från direktionens, medicinalstyrelsens och Kongl. Maj:ts tvenne gånger framställda förslag och nedsatt den nu föreslagna lönen för föreståndaren från 3,500 kronor till endast 2,500 kronor förutom fri bostad. Denna befattning är naturligtvis Walter berättigad att erhålla, så vidt han icke gör sig skyldig till något, som kan upphäfva denna hans rätt. Hvad den fria bostaden beträffar, så kan den med afseende på förhållandena i Skara icke beräknas till mer än 500 kronor, och detta måtte väl icke vara annat än en lagom ersättning för det ökade ansvar, han skall åtaga sig såsom föreståndare för inrättningen och förvaltare af dess medel. Således vill det synas mig, att, åtminstone så länge Walter lever eller innehar denna befattning, det skulle vara en kränkning af hans rätt att, då han qvarstår vid den inrättning, der han haft anställning i 13 år, hans lön skulle nedsättas, på samma gång han får ökade skyldigheter

och ansvar. Dessutom kan jag, för min del, icke finna annat än att, äfven om så ej vore förhållandet, lönen i alla fall är för lågt tilltagen för en sådan plats, hvars innehafvare icke kan påräkna vidare befordran i statens tjänst och ensam är ansvarig för undervisningen och förvaltningen. Statsutskottet har icke haft något annat skäl att åberopa, än att han »bör kunna bereda sig tillfälle till en ganska vidsträckt verksamhet såsom praktiserande veterinär». Men detta är icke någon ny förmån, som tillkommer Walter såsom föreståndare för inrättningen, ty samma rätt har han nu, naturligtvis förutsatt att han kan skaffa sig praktik. Vigtigare är, att man i allmänhet icke bör önska, att innehafvare af befattning i statens tjänst skall egna sig åt privat förvärf. Jag anser t. ex. för en stor olägenhet, att lasaretsläkare äro hänvisade till att hemta sina största inkomster från enskild praktik. Då föreståndaren för öfrigt dagligen under terminerna blifver upptagen af sin undervisning, då han äfven under sommarmånaderna måste sköta den klinik, som skall inrättas, är det ju uppenbart, att hans tid icke medgifver honom att mycket egna sig åt enskild praktik, hvartill kommer att befolkningen i orten omkring Skara har förmånen att få föra sina djur till kliniken och der afgiftsfritt få råd angående deras behandling.

Med afseende på hvad jag nu anført, tillåter jag mig att beträffande den föredragna punkten a) yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i så måtto, att lönen för föreståndaren ändras från 2,500 kronor till 3,500, och i händelse detta skulle lyckas vinna kammarens bifall, skall jag framställa ett dertill lämpadt yrkande under punkten b).

Herr vice talmannen: De anmärkningar, som den föregående talaren gjort mot statsutskottets förslag hufvudsakligen i fråga om de nedsatta lönerna, kan jag icke dela. Hvad först föreståndarens löneförmåner beträffar, så torde det föreslagna beloppet, 2,500 kronor, verkligen icke synas så ringa, då dertill kommer fri bostad, och man dessutom bör taga i betraktande att denna befattning till sin natur måste sätta innehafvaren i tillfälle att skaffa sig icke oväsentlig förtjänst genom enskild verksamhet. Då förhållandet är enahanda med instruktionssmeden, så tror jag, för min del, att statsutskottet haft goda skäl för sin framställning, hvarför jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Sjöcrona: Under mitt förra anförande gjorde jag mig skyldig till en liten glömska.

Då äfven instruktionssmedens lön af statsutskottet blifvit nedsatt från den ringa summan af 1,000 kronor till 800 kronor, så anhåller jag, att mitt nyss gjorda yrkande må afse bifall till Kongl. Maj:ts proposition äfven i denna del.

Friherre Barnekow: Denna är en gammal stridsfråga, som många gånger förevarit i denna kammare, och jag har mer än en gång deltagit i debatten derom. Nu trodde jag verkligen, att striden skulle vara bilagd, då vi kommit derhän, att Skara veterinärinrättning

*Stat för
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)*

Stat för
veterinär-
inrättningen
i Skara.
(Forts.)

blifvit underordnad institutet här i Stockholm. Man har nemligen alltid ansett det vara origtigt, att ett land, ej större och bördigare än Sverige, skall behöfva underhålla två fullständiga veterinärinrättningar, då det visat sig att den ena varit för behofvet tillräcklig. När således Skara-inrättningen blifvit nedsatt till en veterinäranstalt af andra ordningen, och man i följd deraf minskat anslaget, hemställer jag, huru vida, då anstaltens lärare icke äro antagna på lifstid, det icke är rättvist att äfven nedsätta lönerna i proportion till deras göromål. Då vi i motsatt fall skulle återkomma till samma ståndpunkt, att få två likställda veterinärinrättningar, så yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna moment yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Sjöcrona*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla Kongl. Maj:ts framställning i denna del oförändrad.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anlogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. a) i 10 punkten af statsutskottets utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla Kongl. Maj:ts framställning i denna del oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—70;

Nej—31.

Mom. b.)

Bifölls.

Mom. c.)

Herr Sjöcrona: Under återopande af hvad jag redan vid första punkten anført, vågar jag vördsamt anhålla, att kammaren ville behandla åtminstone den nu föredragna punkten något mera välvilligt än hvad statsutskottet gjort.

*Pension
för lektorn
G. V. Hofling
och
instruktions-
meden C. A.
Wiegandt.*

Hvad lektor Hofling angår, har han allt sedan år 1882, då den förre föreståndaren dog, varit tillförordnad föreståndare och i sådan egenskap åtnjutit sin lektorslön, 3,500 kronor, särskildt arfvode för föreståndarebefattningen, 500 kronor, fri bostad samt ett litet arfvode på 300 kronor såsom sekreterare hos styrelsen. Direktionen har, såsom jag redan nämnt, ansett sig skyldig föreslå, att han skulle få behålla sin kontanta lön, 4,000 kronor. Detta hafva Kongl. Maj:t och medicinalstyrelsen velat nedsätta till 3,200 kronor, eller till samma belopp, som Riksdagen 1882 beviljade den dåvarande föreståndaren såsom pension. Han hade nemligen då funnit sig föranlåten att begära afsked med pension. Redan den omständigheten således, att Riksdagen en gång förut beviljat pension till 3,200 kronor å samma befattning, synes mig innebära ett giltigt skäl att nu fastställa samma belopp, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslaget. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derpå, att Hofling har, då hans verksamhet vid inrättningen skall upphöra, vid densamma varit anställd i mer än 34 år och uppnått en ålder öfver 61 år. Jag hemställer, huru vida det vid sådant förhållande, och då man beröfvar honom rättigheten att göra tjänst och åtnjuta dermed förenade löneförmåner, kan vara billigt att nedsätta hans pension till nära hälften af hvad hans löneförmåner nu kunna beräknas till.

Hvad instruktionsmeden Wiegandt angår, har han, såsom jag förut nämnt, varit anställd vid inrättningen sedan år 1842; han har således den 1 juli 1889 varit anställd vid inrättningen i 47 år. Han är född år 1815, således nu 73 år gammal. Han är en mycket för-tjenstfull och aktningvärd man, som erhållit guldmedalj för nit och redlighet i rikets tjänst. Han skulle kunna sägas vara berättigad att få behålla sin instruktionsbefattning, om han icke vore så gammal och borde befrias från arbete.

Det är ju en gällande regel, att pensioner på indragningsstat för löner, som understiga 3,000 kronor, bestämmas till lönens belopp, och om de öfverstiga 3,000 kronor, till 80 procent af lönen. Nu hafva Kongl. Maj:t och medicinalstyrelsen likväl nedsatt denna pension till 80 procent af lönen, men statsutskottet har gått ännu längre och föreslagit den till 500 kronor. Således skulle denne man få 100 kronor mindre än en vaktmästare! Jag hemställer, om detta verkligen kan vara rätt.

På grund af hvad jag nu anført, tillåter jag mig anhålla om proposition på afslag å statsutskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Almén: I likhet med den föregående talaren anser jag att utskottet i denna punkt, beträffande pension åt Hofling och Wiegandt, förfarit allt för hårdt. Jag skall försöka att fatta mig kort, då jag nu

Pension vill angifva skälen för denna min åsigt, som bjuder mig att yrka för lektorn bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

G. V. Hofling och *instruktions-* tagande 61 år gammal med 34 tjänstår. Han eger således en akt-
smeden C. A. ningsvärd lefnadsålder och en lång tjänstetid. *Wiegandt* blir vid
Wiegandt. afskedstagandet 74 år gammal och har tjänat i 47 år samt eger således,
(Forts.) från den synpunkten sedt, ganska stora meriter.

Tager man sedan i betraktande, att dessa båda personer utan eget förvållande måste lemna sina tjänstebefattningar till följd af inrättningens reorganisation, så synes mig denna omständighet böra väga mycket vid bestämmande af den pension, hvaraf de äro förtjenta.

Tager man vidare i betraktande, att denna reorganisation af läroverket redan medfört och kommer att ytterligare medföra besparingar, och att dessa besparingar för framtiden fortgå, under det att pensionerna skola utgå endast några år, ty en person, hvilken, såsom *Wiegandt*, är 74 år gammal, har, i den händelse han lefver till år 1889, icke mycket hopp att länge få åtnjuta pension — äfven *Hofling* är i den åldern, att han icke länge kan komma i åtnjutande deraf — så synes det mig att äfven dessa omständigheter tala för bifall till de pensionsbelopp, som Kongl. Maj:t har föreslagit. Så vidt jag känner, brukar också staten efter en lång tjänstålder och hög lefnadsålder gifva temligen höga pensioner, i synnerhet åt mindre aflönade tjänstemän.

Både *Hofling* och *Wiegandt* förlora dessutom vissa naturförmåner, såsom fri bostad m. m., för hvilken förlust någon ersättning bör dem beredas. *Wiegandt* har äfven haft en större eller mindre inkomst af smedjan. Men nu skulle han hänvisas till endast 500 kronor. Det kan icke vara rättvist.

Utskottet åberopar den omständigheten, att de icke ega fullmakt. Det är en vigtig sak, om frågan skulle bedömas från juridisk synpunkt. Men jag tror att den bör bedömas från en annan synpunkt. När de så lång tid varit i statens tjänst anställda, kan saknaden af fullmakt icke läggas dem till last, hvarför de böra, helst som staten på läroverkets reorganisation gör besparingar, i hufvudsak behandlas lika med ordinarie tjänstemän och således tillerkännas den pension, som Kongl. Maj:t har föreslagit, hvartill jag yrkar bifall.

I detta anförande instämde friherre af *Ugglas*.

Grefve Sparre: Jag har inom utskottet uttalat, att jag anser pensionerna åt lektor *Hofling* och instruktionsmeden *Wiegandt* vara för låga.

Jag vill icke i kammarens minne återföra de strider, som under många år pågått rörande veterinärrättningen i Skara. Striden är nu slutad och en omorganisation är bestämd, en ny stat är af kammaren nyss beslutad. På denna nya stat komma icke de två ifrågasvarande personerna att ingå. Jag frågar då, om det icke i detta fall, såsom i många andra, borde tillgå så, att uppoffringarna för dessa personer icke göras för stora. När den nya organisationen blir genom-

förd, har den nuvarande föreståndaren för Skara veterinärinrättning innehaft denna plats i 34 år och har uppnått en ålder af mer än 61 år. Då han har en aflöning af 4,000 kronor, synes mig steget ned till den af utskottet föreslagna pensionen 2,500 kronor vara för stort. Det synes mig därför, att pensionen borde bestämmas till ett högre belopp än utskottet föreslagit, men då några år fattas i den vanliga pensionsåldern, 65 år, anser jag att beloppet lämpligen kunde sättas till 3,000 kronor.

*Pension
för lektorn
G. V. Hofling
och
instruktions-
smeden C. A.
Wiegandt.
(Forts.)*

Beträffande åter instruktionssmeden Wiegandt har här anförts, att han, som är född år 1815, således skulle den 1 juli 1889, då den nya organisationen skall genomföras, hafva uppnått en ålder af i det närmaste 74 år och varit anställd såsom instruktionssmed omkring 47 år eller alltsedan år 1842. Det synes mig då icke vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande att sätta pensionen för denne gamle man till ett så lågt belopp som 500 kronor, utan i anseende till hans förtjenst och ålder anser jag honom vara berättigad att erhålla hvad Kongl. Maj:t föreslagit, eller 800 kronor.

Jag tager mig därför friheten föreslå, att i afseende på den nu föredragna punkten pensionen för lektor Hofling bestämmas till 3,000 kronor och för instruktionssmeden Wiegandt till 800 kronor.

Herr vice talmannen: Beträffande pensionen åt tillförordnade föreståndaren för Skara veterinärinrättning, lektorn Gustaf Victor Hofling, synes det mig att statsutskottet icke saknat skäl att sätta denna pension till 2,500 kronor, då ju Hofling icke varit antagen på ordinarie stat utan endast på förordnande och således icke haft rättighet att anse sig säker att ständigt komma att stanna på platsen. Skara veterinärinrättning har varit under omorganisation i många år, fastän man först 1886 kom öfverens om huru denna omorganisation borde vara beskaffad. Då Hofling icke heller är äldre än 61 år, låg äfven häruti en anledning för utskottet att sätta hans pension något lägre.

Helt annorlunda synes mig förhållandet vara med smeden Wiegandt. Jag har inom afdelningen kämpat för att hans pension skulle sättas högre än utskottet föreslagit, och jag vill därför äfven här i kammarén yrka, att pensionen för Wiegandt måtte bestämmas till 800 kronor. Det synes mig vara orimligt att anslå en så liten pension som 500 kronor åt en person som är 74 år gammal och så länge innehaft sin befattning. Det synes mig också vara orimligt att frångå alla vanliga grunder för pension vid bestämmandet af pension åt en arbetare, sådan som Wiegandt, hvilket är ganska sällsynt, att Riksdagen har anledning att göra. För att emellertid icke besvära kammarén med olika propositioner i denna punkt och då beloppet i väsentlig mån kan vara en smakfråga, skall jag förena mig med greffe Sparre uti hans yrkande att pensionen för lektor Hofling måtte bestämmas till 3,000 kronor och för instruktionssmeden Wiegandt till 800 kronor.

Herr Wallenius: I likhet med den föregående talaren, anser jag det icke vara obilligt att man nu, då man förstört Skara veterinär-

Pension för lektorn G. V. Hofling och instruktions-smeden C. A. Wiegandt.
(Forts.)

inrättning och håller på att drifva ut lärarne, beviljar dessa lärare de pensioner, som Kongl. Maj:t föreslagit. Dessa män äro redan gamla till åren och kunna icke vidare söka några nya tjänster för sin utkomst, utan måste lefva på de pensioner, som Riksdagen beviljar dem. Lektor Hofling har visserligen icke haft tjänsten på ordinarie stat, men detta är ju vårt fel, som oupphörligt velat hafva bort denna veterinärinrättning, och då så är, bör man väl icke fästa något afseende vid att han icke varit på ordinarie utan på extra stat. Hade inrättningen blifvit bestående för framtiden, hade han nog fått ordinarie anställning. Med anledning häraf anhåller jag att såväl lektor Hofling som smeden Wiegandt måtte beviljas de pensioner, som i den kongl. propositionen äro föreslagna.

Friherre Barnekow: Jag är icke af samma mening som den siste ärade talaren, åtminstone icke hvad Hofling beträffar. Det är först och främst upplyst, att han icke varit anställd på ordinarie stat och för det andra vill jag hemställa, om icke 2,500 kronor är en ganska god pension för en man, som icke varit på ordinarie stat. Om jag icke misstager mig, är det af utskottet föreslagna beloppet högre än en pension för en kapten. Hvad Wiegandt beträffar, skall jag icke sätta mig emot, att han erhåller en pension på 800 kronor, oaktadt jag anser det väl högt.

Jag hemställer därför, att lektor Hofling måtte erhålla en pension på 2,500 kronor och Wiegandt 800 kronor.

Herr Wallenius: Jag vill icke tvista med den föregående talaren, huruvida en lektor är värd att erhålla samma pension som befälet inom armén, eller 80 procent af lönen, och jag skall icke heller tvista med honom om hvilken af dessa gör staten den största nyttan, men jag vill påstå, att när man drifvit en person från sin tjänst, då han skött sin befattning utmärkt väl, bör man icke fråntaga honom en rättmätig ersättning därför, helst han redan är en gammal man och borde komma i åtnjutande af pension.

Herr Sjöcrona: Ehuru jag anser att den pension af 3,200 kronor, som Kongl. Maj:t föreslagit för lektor Hofling är det minsta som borde komma i fråga, vill jag, då icke allenast statsutskottets ärade ordförande, utan äfven herr vice talmannen förenat sig om, att föreslå en nedsättning af pensionen för lektor Hofling till 3,000 kronor, för att icke åstadkomma röstsplitring, frånträda mitt yrkande och förena mig med dem.

Jag yrkar därför, att pensionen för lektor Hofling måtte bestämmas till 3,000 kronor och för Wiegandt till 800 kronor.

Herr Almén: Jag anhåller att få förena mig med dem, som yrka, att pensionen åt lektor Hofling måtte bestämmas till 3,000 kronor.

Herr Wallenius: Äfven jag anhåller, att pensionen för lektor Hofling måtte bestämmas till 3,000 kronor.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr greffen och talmannen anförde, att, som derunder särskilda yrkanden framstälts beträffande den föreslagna pensionen för lektorn Hofling, under det att angående frågan om pension för instruktionssmeden Wiegandt endast yrkats bifall till utskottets förslag med den ändring, att beloppet 500 kronor utbyttes mot 800 kronor, lämpligast syntes, att, på sätt jemväl under öfverläggningen yrkats, dessa båda pensionsfrågor hvar för sig afgjordes.

Vidare yttrade herr greffen och talmannen, att, så vidt anginge pension för lektorn Hofling, yrkats dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels ock att densamma skulle bifallas med den ändring, att beloppet 2,500 kronor utbyttes mot 3,000 kronor.

Härefter gjorde herr greffen och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan med nyssberörda ändring vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Spånberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller mom. c) i 10 punkten af statsutskottets utlåtande n:o 9, så vidt angår pension för lektorn Hofling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles momentet med den ändring, att beloppet 2,500 kronor utbytes mot 3,000 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—37;
Nej—70.

Sedermera gjorde herr greffen och talmannen propositioner, först derpå att utskottets i föreliggande moment framställda förslag beträffande pension för instruktionssmeden Wiegandt skulle i oförändradt skick antagas och vidare på bifall till utskottets ifrågavarande hemställan med den ändring, att beloppet 500 kronor utbyttes mot 800 kronor; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

*Ny stat för
blind-
institutet.*

11 punkten.

Herr statsrådet Wennerberg: Från den, nästan hela statsutskottets utlåtande genomgående, välvilliga frikostighet, hvarmed åttonde hufvudtiteln blifvit behandlad, gör denna punkt ett i ögonen fallande undantag. Nästan hvarje anslagsäskan af Kongl. Maj:t i afseende på blindinstitutet och dess verksamhet har af utskottet blifvit nedsatt.

Kongl. Maj:t har till *institutets direktor* begärt 5,000 kronor. Detta nedsattes af utskottet till 4,500 kronor. Skälet har varit det, att vid en jämförelse med lönen åt direktor vid döfstummeinstitutet fann man, att då vid detta institut funnos flere lärjungar, nemligen 134, och här vid blindinstitutet endast 100, borde också en nedsättning i lönen för blindinstitutets direktor ega rum. Det är dock en känd sak, att skötseln af 100 blinda elever är vida mera påkostande och fordrar mera uppoffrande omsorg och ansträngning än skötseln af 134 eller ett ännu större antal döfstumma. Derjemte är att märka, att för direktorn vid blindinstitutet uppstår ett icke obetydligt besvär för sjelfva institutets skull och kosthållet på stället. — Man har äfven gjort en annan jämförelse och anser, att en direktor vid blindinstitutet bör nöja sig med samma lön, som tillkommer rektor vid ett allmänt högre läroverk. Det är dock en väsentlig skillnad emellan dessa båda tjänster. Direktorn vid blindinstitutet är bunden hela året om, då deremot en rektor har icke obetydliga ferier.

I afseende på *husets underhåll* genom årliga anslag, har man inom statsutskottet funnit skäl att nedsätta det af Kongl. Maj:t begärda beloppet, 2,500 kronor, till 1,000 kronor. Det nya huset vid Tomtebodan, dit blindinstitutet snart skall flyttas, är dock en ganska betydande byggnad, större till vägg- och golfyta än sjelfva Manilla. Vid Manilla ställer sig den årliga omkostnaden så, att den i medeltal uppgått till 3,828 kronor om året, således betydligt öfverstigande äfven hvad Kongl. Maj:t här begärt.

Till *räkenskapsföraren* har Kongl. Maj:t begärt 750 kronor, hvilken summa utskottet ansett sig böra nedsätta till 600 kronor. Räkenskapsföraren vid Manilla har dubbla beloppet. Låt vara att hans verksamhet för tillfället är större, men efter allt hvad man på förhand kan se, komma så väl sjelfva arbetet som ansvaret för räkenskapsföraren vid blindinstitutet att blifva fullt jämförliga med räkenskapsförarens vid Manilla.

Jag har tagit fram dessa punkter först och vidrört dem lättast, emedan jag för min del anser, att hvad som är det nödvändigaste, nemligen att sjelfva den dagliga verksamheten vid det nya institutet kommer i gång på ett tillbörligt sätt, ju icke hindras derigenom, att direktorn får en något mindre lön eller, att till en början, medan huset är nytt, man icke anslår mer än 1,000 kronor till årligt underhåll, ehuru det sedan kommer att betinga mycket högre summor, eller att räkenskapsföraren får åtnöja sig med en något mindre af-

löning, än han bör hafva. Jag hade helst velat yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i dess helhet, men då jag tror, att det lättare skall låta sig göra att vinna ett bifall, om blott det framhållles, som är det nödvändigaste för att den verksamhet, som främst är afsedd vid institutet, så snart som möjligt måtte kunna komma till stånd, och de vanlottade barnen komma i åtnjutande af den undervisning, hvaraf de hafva så stort behof, vill jag inskränka mig endast till detta, det nödvändigaste. Jag har redan haft den glädjande erfarenheten, att så har varit händelsen inom Andra Kammaren, i det att denna kammare med en öfverväldigande majoritet gått in på det förslag, som i går der gjordes, nemligen att åt samtliga arbets- och öfningslärarne vid institutet låta utgå de anslag Kongl. Maj:t åt dem begärt.

Utskottet har för arbetslärarne nedsatt den för hvar och en af dem begärda summan af 1,200 kronor till 1,000 kronor, och som skäl dertill anfört det mindre antal lärjungar blindinstitutet har, jemfördt med Manilla. Skilnaden är dock mycket stor mellan arbetslärarnes åligganden på det ena stället och på det andra. Då vid Manilla arbetslärarne icke undervisa mer än om eftermiddagarne, måste de vid blindinstitutet från morgon till qväll vara sysselsatta med eleverna, detta därför att det är ett åliggande för läraren på det senare stället att bibringa hvarje elev färdighet i något yrke, en skyldighet, som icke tillkommer arbetsläraren på det förra. Han är således sysselsatt hela dagen, och måste vara det till följd deraf, att de blinda omöjligen kunna undervisas i så stora hopar som de döfstumma, utan läraren måste taga för sig ett mindre antal i sänder. Dertill kommer, att då det vore en stor lycka för institutet, om desse arbetslärare kunde vara gifta och bosatta på stället, detta genom den ringa aflöningen skulle försvåras, då utrymme icke finnes på institutet, och de alltså vore tvungna att hyra sig en bostad, som måste ligga i närheten.

Hvad *gymnastik-* och *musiklärarne* angår, har utskottet med 300 kronor nedsatt de af Kongl. Maj:t begärda lönerna, eller från 1,200 kronor till 900 kronor. Båda dessa slag af öfningslärare äro öfver allt i våra skolor af stor vikt. Så väl i det ena ämnet som i det andra böra de vara skickliga, om de skola kunna uträtta något, och detta är, vågar jag påstå, isynnerhet för de blinda af stor betydelse. Den blinde kan, till följd just af den särskilda vanlott, som drabbat honom, icke tillräckligt utveckla sitt muskelsystem eller röra sig med den frihet, som är nödig för att kunna bibehålla styrka och helsa. Genom ett ständigt och försigtigt trefvande, då de genom känseln försöka ersätta hvad den döfstumme med ögonen lätt urskiljer, gå de blinde miste om hvarje starkare och mer kraftigt utvecklande rörelse. Det torde således vara af stor vikt för dem att någon gång under en skicklig gymnastiklärare få inhemta och utföra vissa kraftigare rörelser, åt hvilka de kunna med trygghet öfverlemna sig, och som redan vid institutet kunna grundläggas en god fysisk utveckling. — Hvad den andre öfningsläraren beträffar, behöfver jag icke vara mångordig. Det är en känd sak, att i allmänhet de blinde hafva stor fallenhet för musik. Det är ju äfven

*Ny stat för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Ny stat för blind-institutet.
(Forts.)

mycket vanligt, att när *ett* sinne är försvagadt eller alldeles har gått bort, träder ett annat sinne såsom hjälpare fram, och just de blinda öfva upp sitt öra till en förvånande grad, att det småningom vänjes att höra de finaste ljudskilnader äfven i musikaliskt hänseende. Jag behöfver ej framhålla den glädje, som tillkommer de blinde genom hvarje musiköfning, vid hvilken de äro närvarande. Kunna de under lärotiden få lära sig de första tagen på ett instrument, kan det för dem blifva en tillfredsställelse under hela deras återstående lifstid. Jag tror icke, att någon finnes, som icke gerna unnar dessa vanlottade menniskor en sådan fröjd.

Man kan se saken äfven från en annan sida. Såsom det nu är ställdt med undervisningen i musik, är lönen så liten, att bland de färdigheter, som skola meddelas dessa barn, icke kunnat ingå den i pianostämning. I andra länder, t. ex. i Danmark, är det mycket vanligt, att blinda elever användas såsom pianostämmare och derpå förtjena ganska betydligt. De visa dervid en skicklighet och en noggrannhet, som äro sällsporda hos andra pianostämmare. För att kunna meddela undervisning i pianostämning, hvilket går långsamt, fördras dock, att läraren själf är skicklig deri och tillika så lönad, att han kan åtaga sig detta. För närvarande äro för få gymnastiktimmar och för få musiktimmar vid institutet anslagna; men de kunna icke blifva flera, icke minst därför att lärarne, troligen boende här i staden, måste underkasta sig ej blott kostnader för resa fram och tillbaka mellan institutet vid Tomtebodas och staden, utan tillika en ej obetydlig tidsspillan.

Det är därför, mine herrar, som jag tager mig friheten att, med tillförsigt till kammarens beredvillighet, att här erkänna hela betydelsen och rättigheten af den kongl. propositionen, föreslå, att samtliga lönerna för de sex arbetslärarne måtte sättas i öfverensstämmelse med den kongl. propositionen och likaså aflöningarne för de två öfningslärarne. Afven om detta blir förhållandet, uppstår ganska liten skilnad mellan den stat som är uppgjord i statsutskottet och den af Kongl. Maj:t öskade. Summan, uppgående till ett par tusen kronor, är obetydlig för staten, men af största vikt för att den verksamhet, som med det dyrbara institutet är afsedd, genast må komma till stånd.

Friherre af Ugglas: Efter det uttömmande anförande, som afgifvits af chefen för ecklesiastikdepartementet, har jag icke mycket att tillägga. Jag kommer nemligen till samma slut som han, ehuru jag beklagar, att statsutskottet icke fäst mer afseende vid Kongl. Maj:ts proposition i hvad den angår aflöningen till direktorn och räkenskapsföraren. Emellertid äro, såsom herr Wennerberg nyss nämnde, dessa aflöningsförhållanden icke afgörande för möjligheten att i höst ordna institutet, och därför låter jag för min del dessa frågor falla. Deremot får jag på det varmaste och enträgnaste an hålla, att kammaren måtte bifalla hvad den siste talaren här framställt. Det gäller nemligen de viktigaste lärarne vid institutet, arbetslärarne samt musik- och gymnastiklärarne. Arbetslärarne vid ett blindinstitut äro icke att jemföra med sådane vid en anstalt för

seende. De skola icke blott vara skicklige i sitt yrke, det fordras äfven särskilda anlag för att kunna bibringa de icke seende kunskaper i ett handverk, och svårigheten att erhålla dugliga och lämpliga lärare är redan ganska stor. Skulle icke kammaren bifalla, hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit, får jag säga, att utvecklingen af den viktigaste delen af hela institutet sättes i fara.

*Ny stat för
blind-
institutet.
(Forts.)*

Hvad gymnastik- och musiklärarne angår, har jag litet att tillägga till hvad herr Wennerberg nyss sagt. Utskottet yttrar att några skäl icke blifvit förebragta för den ifrågasatta höjningen af lönerna. Gymnastikläraren har för närvarande 900 kronor, och för detta belopp har han skyldighet att undervisa nio timmar i veckan vid institutet i Stockholm. Gymnastikundervisningen måste nu ovilkorligen ökas, och minsta antalet timmar blir hädanefter tolf i veckan; då vidare läraren är boende i Stockholm, måste han dagligen begifva sig ut till det nära en half mil härifrån belägna institutet. Hafva icke dessa skäl varit talande för nödvändigheten af en ökning i den ifrågavarande lönen? Vigten af gymnastikundervisningen är här ofantligt stor, och jag skulle önska att statsutskottet bevistat en gymnastiklektion vid det nuvarande blindinstitutet; jag är öfvertygad att statsutskottet då icke kunnat afslå den billiga begäran, som nu blifvit framställd. På enahanda sätt förhåller det sig med musikundervisningen. Jag har, såsom sagdt, föga att tillägga till hvad nyss blifvit yttradt; jag anhåller på det bevekligaste, att kammaren behagade bifalla, hvad den siste ärade talaren föreslagit, och jag har en förhoppning, att detta kommer att ske, då Andra Kammaren med mycket stor pluralitet äfven bifallit detsamma. Jag vågar således instämma i det yrkande, som gjordes af den siste ärade talaren.

Herr Königsfeldt: Jag är visserligen icke antecknad såsom reservant i denna punkt, men jag har dock icke bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit. I utskottet framhöll jag nemligen, att efter mitt förmenande det belopp, som nu är föreslaget i aflöning åt öfningslärarne, är allt för ringa och att utskottet borde bestämma sig för det af Kongl. Maj:t föreslagna, nemligen 1,200 kronor till vardera. Det skäl, som först och främst talade därför, var det, att ökning i arbetstiden egt rum. Jag framhöll, att öfningsstunden i gymnastik, som förut var nio timmar, hädanefter komme att blifva minst tolf timmar i veckan och, att i musik undervisning komme att meddelas under minst aderton timmar i veckan, hvarförutom undervisning i pianostämning skulle ega rum, och således skulle detta ämne upptaga ännu längre tid än gymnastiken. Dertill kommer, att desse öfningslärare, i olikhet med de andre, sjelfve måste hålla sig med bostad. Ämnes- och äfven arbetslärarne hafva bostad på stället; gymnastik- och musiklärarne måste, då de sjelfva komma att skaffa sig sådan, naturligtvis bo i Stockholm, hvilket tydligen kommer att medföra förlust af tid och penningar, då de dagligen måste färdas den långa vägen mellan Stockholm och blindskolan. På dessa grunder och hvad i öfrigt blifvit anført af de tvenne föregående talarne, får jag instämma i det af dem framställda yrkandet. Visserligen hade

Ny stat för blind-institutet. (Forts.) jag endast tänkt att yrka det öfningslärares löner höjdes från 900 till 1,200, men då kanske billigheten fordrar, att äfven arbetslärares förmåner höjas från 1,000 till 1,200 kronor, instämmer jag i allo i det yrkande, som framstälts af de tvenne föregående talarne.

Herr vice talmannen: Jag kan icke medgifva, att behandlingen af blindinstitutet är ett i ögonen fallande undantag från den välvilja, hvarmed åttonde hufvudtiteln i allmänhet blifvit i utskottet behandlad. Den utgör ett bevis, om sådant ytterligare behöfves, på den svårighet, som under dåliga tider, det vill säga sådana, då den enskilda verksamheten måste åtnöja sig med en knapp ersättning, alltid möter att föra igenom lönerogleringar och anslag till statsens embetsmän. Det är alldeles icke blindinstitutet ensamt, som fått erfara detta. Det samma var förhållandet med den punkt, som nu senast behandlades, eller veterinärinrättningen i Skara, och den enda löneroglering, som mig veterligen återstår och inom kort kommer till behandling, visar att förhållandet är alldeles enabanda. Det är en lycka, att så få lönerogleringar behandlats af statsutskottet vid denna riksdag. Eljest hade nog ännu tydligare visat sig riktigheten af hvad jag nu omnämmt.

Inom afdelningen lade Första Kammarens utskottsledamöter synnerligen vikt på, att åtminstone vissa viktigare delar af den kongl. propositionen måtte bifallas och de hafva icke heller i ringa mån lyckats i sina bemödanden. Först och främst har hela institutet satts på ordinarie stat; vidare har föreståndaren fått en icke obetydlig tillökning af lönen och för samtliga lärare hafva enligt det kongl. förslaget ålderstillägg blifvit beviljade. Att gå längre fann man icke rådligt, så vida man icke ville äfventyra, att i statsutskottet den ena kammaren skulle stå mot den andra, då man visserligen icke skulle hafva kunnat beräkna ett lyckligt resultat, som likväl nu äfven i Andra Kammaren ernåtts. Jag anför detta för att förklara statsutskottets, och särskildt ledamöternas från Första Kammaren, hållning i denna fråga, men icke för att motsätta mig det yrkande, som framstälts af herrar Wennerberg och friherre af Ugglas; jag instämmer tvärtem deri med mycket nöje, då såsom bekant deras yrkande af Andra Kammaren med stor pluralitet blifvit antaget.

Herr Hedlund: Ingen kan mer än jag hafva aktning för statsutskottets bemödanden att spara på utgifterna, i synnerhet i fråga om lönerogleringar, der utgifterna komma att blifva beständiga, men jag kan i afseende å dessa löner icke underlåta uttala min förvåning, att man hoppas kunna få lärare till det låga pris, Kongl. Maj:t föreslagit. Det är verkligen ett bevis på dåliga tider, när till exempel någon vill åtaga sig, att såsom musiklärare undervisa så många timmar i veckan som de nu omnämnda samt dagligen resa fram och åter för ett så ringa pris. Jag lyckönskar styrelsen, om den till detta pris kan få dugliga lärarekrafter, men det blefve troligen omöjligt, om man skulle göra någon nedsättning i löneförmånerna. Jag förenar mig med dem som önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på den förevarande punkten endast yrkats, att utskottets deri gjorda hemställan skulle bifallas med de ändringar, som föranleddes deraf, att lönerna för 6 arbetslärare och lärarinnor, för 1 gymnastiklärare samt för lärare i musik vid institutet för blinda bestämdes i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets ifrågavarande hemställan oförändrad och vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

12 punkten.

*Förändring
af vissa
Då ersättningar
för indragna
tiondeanslag.*

Herr Tamm, Hugo: Herr grefve och talman, mine herrar! Denna fråga förekommer i en särskild kongl. proposition, torde den kanske hafva undfallit några af kammarens ledamöter. Jag ber därför att i några få ord få framställa, hvad densamma innebär. Sakförhållandet är det, att år 1653 donerades af Magnus Gabriel de la Gardie till Weckholms församling, bland annat 100 tunnor spanmål, att utgå till särskilda för kommunen gagneliga ändamål, bland hvilka ändamål förekommer en barnskola, till hvilken donerades de 14 tunnor spanmål, om hvilka här är fråga. Sedermera indrogs detta friherreskap; men Karl XI, som icke var nogräknad i sådana fall, ansåg sig dock skyldig, att i detta fall respektera donationsrätten, hvarför han bestämde genom två kongl. bref, att dessa 100 tunnor spanmål skulle utgå af kronans tionde inom de socknar, hvaraf Weckholms pastorat bestod. Så har det också fortfarit till denna dag, men nu föreligger i den kongl. propositionen en framställning derom, att dessa fattiga 14 tunnor spanmål skola till statsverket indragas på den grund, att till församlingens skolväsende, i Weckholm liksom i rikets öfriga församlingar, utgår statsbidrag, eller med andra ord, därför att Weckholms församling fått donation förut, vill nu staten begagna detta till att gifva ett mindre anslag än till öfriga församlingar.

Jag ber dock herrarne fästa sig ett ögonblick vid hvad frågan gäller. Det är icke blott fråga om 14 tunnor spanmål utan bakom denna lilla fråga ligger afgörandet, huruvida *donationsrätten* skall ega laga helgd eller icke. Och hvad är då egentliga innebörden af en donation? Jo, den betyder, att, när en person för något särskildt intresse eller i en särskild ort lefvat och verkat och dervid fästat sin kärlek, och när döden sedermera förklarar hans hand, så att han icke vidare *kan* verka, han söker att på det enda sätt, som honom återstår, få fortleva bland denna befolkning och i detta intresse. På den grund är det, som han söker genom donationer något verka, äfven efter döden, och jag hemställer om denna kammare vill förklara en sådan rätt ogiltig eller om den vill, att den fortfarande skall ega helgd. Äro fädrens minnen oss så föga dyrbara, att vi ej unna deras namn få fortleva i institutioners och orters minnen, utan döma dem att begravas i statskontorets kassaböcker? Jag kan försäkra herrarne, att inom Weckholms församling finnes ingen enda, vare sig rik

Forändring af vissa ersättningar för indragna tiondeanslag eller fattig, som icke känner till det de la Gardieska namnet och hyser aktning och tillgifvenhet för detsamma, just genom de donationer, som äro dermed förknippade. Det arbetas nu på att uppressa en minnesvård öfver de la Gardieska släkten bakom altaret i kyrkan, och samma år begär Kongl. Maj:t, att nämnda minne skall utstrykas ur Weckholms församling. Jag tviflar på att denna kammare här till skall lemna sin röst.

(Forts)

Jag vill dessutom hemställa, om ett sådant förfarande är klokt. Blicka vi omkring oss hvar helst vi vilja i landet, huru många anstalter se vi icke nu verka för folkets moraliska och intellektuella utveckling, som äro ursprungna ur sådana donationer och lefva än i dag på desamma. Vill verkligen denna kammare stäcka en sådan verksamhet, vill den i vår materialistiska tid taga bort en känsla, som är lika helsobringande för gifvaren som för emottagaren? Jag vågar betvifla klokheten häri.

Och hvad skäl anföres för denna indragning? Jo, att sådant egt rum förut i liknande fall. Är det sant, kan det vara tid, att år 1888 göra slut på reduktionerna; då kan det vara tid att nu inränga äfven donationsrätten bland de legalt helgade rättigheterna.

På dessa grunder anholder jag hos herr greffen och talmannen att få framställa proposition på, att Riksdagen måtte besluta, att, under förutsättning af kyrkomötets bifall, den efter medelmarkegångspris jemte försellön till Weckholms kyrka och hospital samt till aflöning åt en syssloman vid hospitalet nu utgående ersättning för indragna 530 kubikföt 9,74 kannor tiondespanmål, hälften råg och hälften korn, från och med år 1889 utbytes mot ett årligt belopp af 1,072 kronor 57 öre och således sista punkten ur förslaget utgå.

Herr Sundberg: Sedan den föregående talaren yttrat sig i denna fråga, har jag till hans ord ingenting egentligt att tillägga. Jag kan icke neka till, att, när jag läste den lilla tvåradiga punkten i utskottets betänkande, jag greps af någon förvåning icke så mycket deröfver, att utskottet tillstyrkt åtgärden — ty sådant kan i en bråd vändning lätt gå för sig — utan därför att det, utskottet i detta fall tillstyrkt, var en kongl. proposition. Denna kongl. proposition kan jag för min del icke anse vara ett uttryck af rättvisa utan snarare hafva tyeke af ett slags våldsåtgärd. Donationen är nemligen fullt klar. Det är, såsom den föregående talaren nämnde, en donation af Magnus Gabriel de la Gardie, hvilken donation af Carl den elfte vid genomförande af reduktionen blifvit respekterad. Det var dock icke, såsom den föregående talaren uttryckte sig, något ovanligt i detta drag utan tvärtom ganska vanligt från denna konungs sida i sådana fall som det här föreliggande. Nog af, donationen har blifvit respekterad, den har i alla tider utgått ända intill den dag i dag är, och frågan har egentligen icke gällt något annat än att få utbyta en spanmålsquantitet emot motsvarande bestämdt penningbelopp. Det har också skett i afseende på den del af donationen, som är anslagen till Weckholms hospital, men i fråga om de återstående 88 kubikföt 2 kannor tiondespanmål, som äro anslagna till Weckholms skolväsende, der har helt simpelt indragning

skett. Hvarför man förr skulle indraga den sistnämnda beståndsdelen än den förstnämnda, finnes icke något skäl, ty den omständigheten, att visst belopp utgår af statsmedel till skolväsendet i Weckholm liksom alla andra församlingar, kan icke vara skäl till att donationen indrages; ty märken väl, mina herrar, denna donation är icke gifven åt svenska staten utan åt Weckholms församling, och hon har enligt min tanke full rätt att blifva vid densamma bibehållen.

Förändring af vissa ersättningar för indragna tiondeanslag.
(Forts.)

Det är nu anmärkt, att sådana här indragningar skola hafva egt rum tillföre; det är möjligt, men *jag* känner det icke. Om så är förhållandet, är det illa; och det kan jag försäkra, att, om man vill förfara med donationerna i analogi med hvad här skett och på grund af dem förminska de medel, som af statsmedel utgå till folkskoleväsendet i de respektiva församlingarna, får man allt låta qvasten gå öfver ganska vidsträckt fält, ty det finnes 100-tals församlingar i vårt land, som hafva liknande donationer. Skolstadgan har tydligen förutsatt, att sådana skola finnas, och att de böra komma församlingen och icke staten till godo, när den säger, att församlingen af tillgängliga medel, d. v. s. genom donationer eller beskattning, nog af, med medel, som den sjelf har tillgång till, skall först lemna hvad som är behöfligt, och när den det gjort, lemnar staten från sin sida så stor andel, som författningsenligt är bestämd till lärarnes aflöning. Jag kan således icke, från hvilken synpunkt jag än ser saken, finna, att detta förfarande är rätt. Dessutom är förhållandet, såsom den föregående talaren antydde, att denna väg är en rätt farlig väg att beträda. Jag ber särskildt få fästa de ärade representanternas från Skåne uppmärksamhet på hvad som kan hända dem i afseende på tillgångar, som gälla något mer än 88 kubikfot 2 kannor spanmål, om man fullföljer denna väg.

Jag yrkar afslag på den föredragna punkten och bifall till herr Tamms förslag.

Herr Königsfeldt: Äfven i denna punkt har jag icke instämt med utskottet, utan är af samma åsigt som reservanten, fastän jag icke låtit anteckna mig såsom sådan. Jag anser nemligen för min del den föreslagna åtgärden att indraga den donation af 88 kubikfot 2 kannor tiondespanmål, som hittills utgått till Weckholms församling för att till församlingens folkskoleväsende användas, icke vara staten värdig. Såsom den siste talaren nämnde, är det många ställen i Sverige, der det finnes anslag från enskilde personer till understödjande af skolor. Då borde statsverket för konsekvensens skull taga reda på alla ställen, der sådana donationer finnas, och säga: visserligen vilja vi icke draga in donationen, men efter som denna församling fått så och så stora enskilda anslag, draga vi in på hvad staten skulle lemna. Hvad skulle detta blifva af? Jag anser det fullkomligt ovärdigt för staten.

Det har yttrats, att det förekommit förut, att staten gjort så. Detta tyckes innebära, att man anser saken vara sjuk. Det är väl bland det sämsta skäl, man kan andraga, att staten gjort så förut. Har staten haft rättighet dertill, då behöfver man icke andraga

Forändring af vissa ersättningar för indragna tiondeanslag. (Ports.)
 detta. Har staten icke haft det, kan detta icke gifva rättighet att
 ånyo handla på samma sätt.
 Jag instämmer med de tvenne föregående talarne och yrkar,
 att Kongl. Maj:ts proposition i öfrigt måtte bifallas, med uteslutande
 af sista punkten angående ersättning för indragna 88 kubikfot 2
 kannor tiondespanmål.

Herr vice talmannen: Såsom kammarens ledamöter särskildt genom de två första talarnes anförande torde hafva sig bekant, hade riksdrotset Magnus Gabriel de la Gardie till Weckholms församling anslagit den ifrågavarande donationen för åtskilliga nyttiga och människovänliga ändamål. Denna donation blef, på samma gång som friherreskapet indrogs, äfven till kronan indragen, men i detta fall, liksom i de flesta andra återstälde Karl XI donationen till församlingen, såsom gifven ad pios usus. Jag kan icke neka, att formelt taget genom denna åtgärd anslaget förvandlades från en privat donation till ett statsanslag, ehuru jag å andra sidan också gerna medgifver, att i folkmedvetandet den uppfattningen qvarstår, att det är de la Gardies donation, som här är för handen, och otvifvelaktigt är äfven donationen roten och upphofvet till denna fördel för församlingen. Jag vill äfven tro, att den store rikshushållaren Karl XI icke så strängt fästade sig vid det rent formella i denna sak och icke heller ansåg anslaget såsom utgången från staten, utan att det var donationen, som återgafs. Dessa äro de två olika sätten att betrakta denna sak. Statsutskottet har ansett sig skyldigt, då Kongl. Maj:t betraktat densamma från formel synpunkt, att äfven göra detsamma. Hvad mig enskildt beträffar har jag, såsom personligen tillhörande Weckholms församling, icke något skäl till invändning, om denna kammaren, liksom Andra Kammaren, behagar fästa sig vid den för församlingen fördelaktigare uppfattningen. Jag vill emellertid icke göra något yrkande och i en möjlig votering kommer jag icke att delta.

Herr Tamm, Hugo: Jag anhåller blott att få formulera mitt förslag i enlighet med det af Andra Kammaren fattade beslut, så lydande, »att kammarerna måtte bifalla Kongl. Maj:ts i denna punkt omförmälda framställning med uteslutande af sista punkten», eller att den ersättning för indragna 88 kubikfot 2 kannor tiondespanmål, som för närvarande tillkommer Weckholms församling och användes till församlingens folkskoleväsende, må från riksstaten uteslutas.

Herr Anderson, Albert: Då konung Karl XI indrog friherreskapet Ekholmen till kronan, förföll också den donation, som riksdrotset greve Magnus Gabriel de la Gardie gifvit Weckholms församling. Sedermera gaf konungen åt församlingen motsvarande belopp i spanmål, det vill säga 100 tunnor, men alldeles icke från friherreskapet Ekholmen utan af kronotionden. Donationen och denna förläning af konung Karl XI äro två olika saker, och konungen, såsom en talare förut anført, handlade i detta fall i öfverensstämmelse med de grundsatser, som han vanligen följde, då någon un-

dervisnings- eller barmhertighetsanstalt blef lidande genom reduktionen. Således är donationen från Ekholmen och detta statsanslag tvenne olika saker. För min del anser jag dessa 100 tunnor vara statsanslag. Men äfven om man antager, att det fortfarande vore en donation, så har man väl anspråk på, att den, som tager emot donationen, skall uppfylla det med donationen afsedda ändamålet. Hvad dessa 14 tunnor angår, voro de anvisade under följande villkor: att en barnskola jemväl i församlingen inrättades och der anställdes en sådan pedagog, som förstod musik och kunde brukas till att spela på orgeln i kyrkan, då gudstjenst förrättades. Det var således för en särskild läroanstalt, som dessa 14 tunnor donerades, och för att erhålla en lärare med vissa kvalifikationer. Jag har sökt forska efter, om inom Weckholms församling fortfarande uppehålls någon särskild läroanstalt och om läraren får dessa 14 tunnor i aflöning; men efter de upplysningar jag inhemtat, finnes i församlingen icke någon sådan läroanstalt. Församlingen gör i fråga om undervisningsväsendet ingenting annat än folkskolestadgan föreskrifver. Dessa 14 tunnor spannmål utgå icke såsom aflöning till någon lärare, utan skolrådet tager dem om hand och lägger dem till skolkassan, och jag vågar påstå, att skolkassan icke är behörig att åtnjuta dessa medel, utan borde de tillkomma läraren. Jag har eftersett i vederbörande folkskoleinspektörs berättelse för åren 1877—1881, om inom Weckholms församling finnes någon särskild undervisningsanstalt med afsende på detta statsanslag, men derom innehåller berättelsen ingenting, och under sådana förhållanden och då detta nu mera måste anses såsom ett statsanslag, kan jag icke finna annat än, att utskottets förslag är riktigt, och yrkar jag därför bifall till detsamma.

Herr Leffler: Herr grefve och talman! Jag har icke det ringaste emot, att Weckholms församling får behålla denna de la Gardies eller Karl XI:s donation, ehuru det visserligen synes mig, såsom borde de vid donationen fästade villkor uppfyllas, på sätt näst föregående talare antydde. Men jag har begärt ordet för att inlägga en protest mot den uppfattning, som af herr H. Tamm uttalades angående *donationsrätten* såsom absolut, helig och oantastlig. Om nemligen en genom donation grundad institution under tidernas lopp kommer att stå rakt i strid mot det allmänna rättsmedvetandet, torde det väl vara själfklart, att staten har både rättighet och skyldighet att göra slut på en sådan institution, och att således en donators vilja icke under alla förhållanden får blifva bindande för all framtid. Antagom t. ex., att nu ifrågavarande donation hade gällt en jesuitskola i Weckholms församling; säkerligen och med rätta hade då regering och riksdag, trots donators vilja, icke låtit denna skola fortfarande ega bestånd.

Någon kollision med nutidens rättsmedvetande föreligger ju nu på intet vis, jag har blott velat häfda en vigtig princip.

Herr Törneblad: Jag har icke låtit anteckna mig såsom reservant mot utskottets förslag, men inom utskottet har jag förfäktat

Förändring af vissa ersättningar för indragna tiondeanslag. samma åsigt som herr Tamm. Jag är fortfarande af samma åsigt, och om Weckholms församling på något sätt uraktlåtit att uppfylla donationens ändamål, så är det naturligtvis en alldeles fullkomligt särskild sak, hvilken icke kan blifva föremål för omedelbar behandling inom riksdagen utan fordrar helt andra åtgärder. Under sådana förhållanden, och äfven om det är ett statsanslag och formellt skulle kunna såsom sådant vindiceras, så är det icke annat än ett öfvertagande af staten af den ursprungliga donationen, och då kan jag icke se annat än att herr Tamms förslag är riktigt.

(Forts.)

Det torde behöfva allvarsamt eftertänkas, hvad donationsrätten betyder och i hvad mån staten kan tillgodogöra sig donationer för sina ändamål. Att nu afslå Kongl. Maj:ts proposition i denna del kan ju aldrig skada. Det betyder ingenting annat, än att man för närvarande icke vill gå in på att indraga det ifrågavarande anslaget, vare sig det är ett statsanslag eller en donation.

Skulle det befinnas i framtiden i sammanhang med andra frågor vara fullt grundadt och riktigt att göra en sådan indragning, är det mycket lätt att göra det, men framför allt bör man icke förhastas, och då Andra Kammaren verkligen afslagit Kongl. Maj:ts proposition i denna särskilda del, tror jag också, att Första Kammaren gjorde klokast uti att göra detsamma.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr greffen och talmannen, att beträffande nu föredragna punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Tamm*, att kammaren skulle bifalla Kongl. Maj:ts i denna punkt omförmälda framställning, med uteslutande af sista delen, eller: »att den ersättning för indragna 88 kubikfot 2 kannor tiondespannål, som för närvarande tillkommer Weckholms församling och användes till församlingens folkskoleväsende, må från riksstaten uteslutas».

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af herr Tamms förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

13—56 punkterna.

Biföllos.

Friherre Klineckowström erhöll på begäran ordet och yttrade: Det är med anledning af några uttryck, jag fälde under slutbehandlingen af bevillningsutskottets tullbetänkande i gårdagens aftonplenum, som jag nu begärt ordet. Jag önskade nemligen få ur detta mitt yttrande utstryka åtskilligt af hvad jag då yttrade om herrar frihandlare, som jag nu vid lugnare besinning sjelf på det högsta ogillar; men då detta antagligen icke låter sig göra, enär herr greffen och talmannen fann sig föranlåten att låta i kammaren uppläsa riksdagsordningens 52 paragraf, återstår för mig icke annat än att anhålla, det kammaren ville anse de i hetsig sinnesstämning uttalade orden såsom af mig återtagna, och beder jag alla dem af

kammarens ledamöter, som af ifrågavarande uttryck känt sig sårade, att därför emottaga min ursäkt.

Detta anförande mottogs med bifallsyttringar.

Föredrogs å nyo och bifölls statsutskottets den 18 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 18 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

1 punkten.

Lades till handlingarna.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

Pension för
länsmannen
A.A. Moberg

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Utskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts framställning om pension åt länsmannen Moberg anført, att det till grund för ansökningsen liggande läkarebetyget icke synes utesluta all möjlighet till någon förbättring i Mobergs helsotillstånd. Det är visserligen en sanning att läkarebetyget innehåller, att han sannolikt icke blir återställd, men såsom kammaren behagade finna, har den läkare, som utfärdade betyget, sedermera förklarat att han, som, enär förbättring låge inom möjlighetens område, ansett sig böra välja nämnda uttryck, dock hyste den åsigt att Moberg ej kunde blifva i stånd att sköta sin tjenst.

Det var med hänsyn härtill och då Mobergs otjenstbarhet nu redan räckt 5 år, som Kongl. Maj:t ansåg sig böra till Riksdagen aflåta proposition om Mobergs uppförande till pension å allmänna indragningsstaten.

För Moberg sjelf har saken icke något att betyda, ty om pensionen icke beviljas, har han sin lön, 900 kronor, qvar, eller samma belopp Kongl. Maj:t begärt åt honom i pension, men såsom konungens befallningshafvande i det län, der Moberg har sin verksamhet, vitsordat, kan det icke vara likgiltigt om hans tjenst, som nu i fem år skötts af vikarie, fortfarande skall på samma sätt uppehållas.

För tjensten kan detta icke vara gagneligt och på den grund hemställer jag att kammaren måtte biträda Kongl. Maj:ts proposition.

Pension för länsman Herr Sjöcrona: Då Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt grundar sig på en af mig gjord underdånig hemställan, torde det icke förvåna någon af kammarens ledamöter, att jag icke kunnat finna (Forts.) mig nöjd med det slut, hvartill statsutskottet kommit.

Utskottet grundar sitt afstyrkande af den kongl. propositionen derpå att, »enligt hvad inhämtadt blifvit, Moberg tillträdtt sin nu innehafvande länsmanstjänst för icke längre sedan än år 1879, hvarförinnan han endast efter förordnande förestått dylik och andra befattningar vid landsstaten, samt det till grund för ansökningen liggande läkarebetyget icke synes utesluta all möjlighet till någon förbättring i Mobergs helsotillstånd.»

Hvad nu först angår läkarebetyget, så lyder detsamma så här: »att kronolänsman Axel Albert Moberg, på grund af förträngning i urinröret samt en kronisk blåskatarr för närvarande är samt sannolikt för all framtid blifver urständsat att fullgöra sina äligganden som kronolänsman, varder etc.»

Då jag, som under den tid jag var expeditionschef i civildepartementet haft mycket att göra med dylika framställningar, väl visste att det låg stor vikt på, att läkarebetyget blef så ovilkorligt som möjligt, lät jag göra hemställan till lasaretsläkaren Lundgren i Lidköping, hvilken utfärdadt intyget, huruvida han icke kunde yttra sig ännu mera bestämdt. Härpå svarade denne i ett bref, stäldt till kronolänsman Moberg, följande: »Jag är verkligen af den åsigten att herr Moberg ej blir kapabel att sköta sin plats för framtiden, men kan ej utesluta möjligheten och därför har jag måst inlägga det ordet »sannolikt». Det menskliga vetandet och kunnandet är ej så absolut apodiktiskt som vederbörande tyckas antaga. Något annat intyg anser jag mig ej kunna utfärda. Anser dock att herr Moberg på detsamma borde kunna få afsked med pension.»

Häraf framgår tydligt och klart, synes mig, att denne mycket samvetsgranne och skicklige läkare stiliserat sitt intyg, såsom i förvarande fall skett, endast af den anledning, att han icke ansett sig kunna säga, att en förbättring af Mobergs helsotillstånd vore alldeles omöjlig, hvilket väl ingen läkare i världen med absolut säkerhet lär hafva kunnat intyga. Ilan anser likväl, att Moberg aldrig skall blifva kapabel att sköta sin tjänst och jag hemställer till kammarens ledamöter, huruvida vi icke litet hvar skulle kunna tilltro oss förstå, att en person, som lider af en så beskaffad sjukdom som denna, och deraf under fem års tid varit urständsat att tjänstgöra, samt dertill uppnått en ålder af 60 år, icke gerna kan återvinna sin helse, samt att, äfven om någon liten förbättring skulle inträda, han dock omöjligt kan till den grad återvinna krafter, att han kan nöjaktigt sköta en länsmanstjänst, som ju fordrar både rörlighet, påpasslighet och krafter i öfrigt.

Utskottet har dessutom stödt sitt afstyrkande på den omständigheten att Moberg icke innehaft länsmanstjensten längre än sedan år 1879. Deruti skulle ju kunna ligga ett slags uttalande, att han icke bort blifva nämnd till denna tjänst, enär han möjligen redan då var sjuklig och till följd deraf mindre tjänstbar. Jag vill med afseende härpå erinra, att det väl vore bra hårdt, om en person, som i 20 år

eller mera, egnat sina krafter åt statens tjänst, icke skulle kunna vinna befordran, därför att han under tiden blifvit sjuklig. På samma gång vill jag också fästa uppmärksamheten derpå, att denne man skött sin tjänst från oktober månad 1879 till våren 1883, och vid sådant förhållande lär man väl icke gerna kunna påstå, att vederbörande länsstyrelse begått något fel genom att nämna honom till länsman.

*Pension för
länsman
A. A. Moberg*
(Forts.)

Skulle för öfrigt ett fel dervid kunna hafva blifvit begånget, så drabbar ansvaret därför icke nuvarande länsstyrelse, utan den frejdade man, som var min företrädare i embetet. Han ligger dock redan i sin graf och kan således icke träffas af någon prickning.

Jag skulle vidare kunna tänka mig, att utskottets motivering döljer sig en fruktan för att tillskapa något prejudikat på att personer efter så kort tjänstgöringstid, som fallet är här, skulle föras upp å indragningsstat på grund af sjukdom. Jag ber dervid få erinra, att det väl knappast är antagligt att ett sådant fall som detta ofta, om ens någonsin, skall inträffa. Om man emellertid är rädd för prejudikat, så skall jag bedja få nämna, att i förevarande fall med afseende å landsstaten i Skaraborgs län finnas sådana undantagsförhållanden, som kunna berättiga till den ifrågasatta åtgärden.

I Skaraborgs län har alltsedan år 1880 funnits en häradsskrifvare, som varit urständsat att tjänstgöra, hvarför hans tjänst också hela tiden uppehållits af vikarie. Denne har nu efter uppnådda 65 år erhållit afsked. En annan häradsskrifvare, som utnämndes år 1874, blef redan efter ett år både blind och lam, så att han är alldeles oförmögen att tjänstgöra. Hans tjänst har därför också alltsedan år 1875 uppehållits och uppehållas fortfarande af vikarie. Sjelf är han af den tro, att han möjligen skulle kunna blifva frisk, och därför har man icke velat söka att tvinga honom taga afsked, hvilket man för öfrigt icke kan. Dessutom finnes inom länet en kronofogde, som nu i 5 år på grund af sjukdom åtnjutit ständig tjänstledighet. Jag hemställer, huruvida det kan vara nyttigt för landsstaten i detta län, att flera tjänster sålunda på längre tid uppehållas af vikarier.

Det har hittills lyckats att under hela tiden behålla samma vikarier, som uppehållit en hvar af dessa befattningar, men detta lyckliga förhållande kan ej länge fortfa, och, såsom chefen för civildepartementet nyss nämnde, äro ständiga ombyten för tjänstgöringen helt säkert skadliga.

Med återopande häraf samt af hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet i ämnet anført, anhåller jag att få hos kammaren vördsamt anhålla, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan, måtte bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda proposition.

Friherre Leijonhufvud: Det är ingalunda något nöje att här uppträda för bifall till nedsättningar eller afslag å gjorda pensionsansökningar, då man sjelf, om hjertat finge tala, gerna skulle vilja bevilja de gjorda framställningarna. Utskottet har nemligen ansett, att man icke borde visa sig alltför släpphänt, då fråga vore om beviljandet af pensioner i förtid, äfven då de dertill föreslagne af sjuk-

Pension för dom vore otjenstbare. Förhållandena få nämligen ej, såsom naturligt länsman är, endast betraktas från en enda sida och uteslutande ses från inne-
A.A. Moberg. hafvarnes fördel, utan det enda fall, då sådana framställningar med
 (Forts.) någon utsigt till framgång kunna göras, är då platsen icke kan med
 vikarie bestridas och man för tjenstens uppehållande måste tillse, att
 det beredes tillfälle för den otjenstbare att kunna afgå.

Länsmanstjensterna äro förmodligen bland dem, som lättast kunna uppehållas af vikarier, och vi se ju också att denna plats under 5 år kunnat sålunda bestridas. Personen i fråga har icke längre tid än 4 år sjelf skött sin tjenst, ehuru han naturligtvis under flera år förut meriterat sig genom förordnanden i statens tjenst. Då han likväl icke har absolut läkarebetyg och dessutom icke bidragit till sin pensionering på sätt han bort, har utskottet deri sett tillräckliga skäl att icke bifalla den föreslagna pensionen. Att ett prejudikat i den vägen icke skulle vara så alldeles betydelselöst, framgår äfven deraf, att, efter hvad herr Sjöcrona sjelf upplyste oss om, icke få af tjenstemännen i Skaraborgs län äro i samma kategori, så att vi kunna få vänta framställningar om deras pensionering måhända redan nästa år.

Det är verkligen icke att undra på, om statsutskottet icke velat vara alltför släpphänt i denna fråga, och därför finner jag mig nödsakad att anhålla om bifall till utskottets förslag.

Herr Boström, Johan: Då jag känner mannen i fråga, kan jag i allo vitsorda landshöfding Sjöcronas uppgifter såsom fullt öfverensstämmande med verkliga förhållandet.

Kronolänsman Moberg är verkligen alldeles oförmögen att sköta sin tjenst, och inga utsigter finnas heller för att en ändring i detta afseende skall ega rum.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till herr Sjöcronas hemställan, som är bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kam-maren, med afslag å samma hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

4 och 5 punkterna.

Biföllos.

6 punkten.

Angående
 pensionsrätt
 för chefen
 för Sveriges
 geologiska
 undersökning
 m. fl.

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Det hufvudsakliga skälet, hvarför statsutskottet här afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, synes hafva varit att den geologiska undersökningen skulle vara af mera tillfällig beskaffenhet och detta därför, att anslaget fortfarande är på extra stat. Det är sanning, men den omständigheten synes mig

icke böra utesluta pensionsrätt. Såsom jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet framhållit, ega storskittes- och afvittringslandtmätare pensionsrätt, ehuru de endast hafva förordnanden på sina befattningar och deras aflöning till hufvudsaklig del utgår från anslag på extra stat. Det ordinarie anslaget dertill, 63,000 kronor, är, såsom bekant, för ändamålet alldeles otillräckligt. Detta beträffande den omständigheten att anslaget skulle vara på extra stat.

Angående pensionsrätt för chefen för Sveriges geologiska undersökning m. fl.
(Forts.)

Men jag kan icke medgifva, att den geologiska undersökningen skulle vara af tillfällig art, utan jag tror och hoppas, att den skall blifva permanent. Dess ändamål är nemligen icke endast att kartlägga vårt land — det skall förr eller senare fullbordas, om det än kommer att dröja ännu många år, — utan den har äfven till uppgift att så fullständigt som möjligt inhemta kännedom om vårt lands geognostiska beskaffenhet.

Här finnes samlad en fond af sakkunskap till gagn för jordbruket och bergsbruket, och i samma mån dessa näringar utveckla sig, växer ock behofvet af geologiska biträden, och man ser att dessa anlitas ganska flitigt både af landsting, hushållningssällskap och enskilda. Jag vill därför antaga att detta embetsverk, som nu existerat i öfver 30 år, kommer att allt framgent fortfara. Men är institutionen permanent, synes mig billigheten mot personalen kräfva, att den icke ställes i undantagsställning mot öfriga, utan tillförsäkras den ekonomiska trygghet, som ligger deri, att, när den blifver otjenstbar, den erhåller en för sitt uppehälle nödortfölg pension.

Icke heller tror jag, att det är förenligt med en god hushållning att ej gifva dem pensionsrätt. Ty då blifver följden den, att de icke kunna afskedas, utan qvarstå, äfven sedan de ej längre äro fullt arbetsföra. Då bestrides alltså arbetet af personer, hvilka i följd af sin ålder ej förmå så mycket, men af samma grund kommit upp i högre lönegrad, hvarigenom arbetet sålunda blir både dyrt och sämre utfördt. På dessa skäl tror jag, att såväl billighet och rättvisa som en god hushållning kräfva att den ifrågavarande pensionsrätten beviljas, hvarför jag hemställer om bifall till den kongl. propositionen.

Friherre Leijonhufvud: I denna fråga måste jag vara mera bestämd än i den förra. Jag kan icke finna annat, än att det är en oegentlighet att gifva pensionsrätt åt tjenstemännen i ett verk, som endast står på extra stat. Om så nu skett med afscende å en del kommissionslandtmätare, är det ett undantagsfall, som icke bör föranleda till fortsättning. Om man vill åt hvar och en af dessa geologiska undersökare gifva pension, när de uppnått pensionsåldern, så gerna för mig; men att uppställa den principen, att äfven de tjenstemän, hvilka ej äro på ordinarie stat, och hvilkas hela verksamhet bekostas med extra statsmedel, det oaktadt skola hafva pensionsrätt, det tror jag Riksdagen bör akta sig för, och det måste jag på det bestämdaste afstyrka.

Det är nog antagligt, att den geologiska undersökningen kommer att fortfara, och jag underskattar icke på något sätt dess betydelse, och om Kongl. Maj:t föreslår deras uppförande på ordinarie stat, så

Angående pensionsrätt
 för chefen
 för Sveriges
 geologiska
 undersökning
 m. fl.
 (Forts.)

skall jag med nöje rösta för bifall, men att bevilja pensionsrätt åt tjänstemännen vid densamma, så länge de ej äro ordinarie, det kan jag ej vara med om.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående denna punkt åsyftar uppenbarligen att bereda personalen vid den geologiska undersökningen en förmån derigenom att pensionsrätten blir bestämdt reglerad och de vid densamma anställda tjänstemän sålunda vinna trygghet för sin försörjning på ålderdomen, då de icke längre hafva krafter att tjena staten. Jag kan icke föreställa mig, att det skulle finnas någon, som missunnar dem denna fördel.

Enda skälet för afslag å Kongl. Maj:ts proposition vore då omsorgen att icke belasta staten med utgifter, men jag kan icke finna, att det skälet egentligen har någon giltighet. Ty jag är fullt öfvertygad derom, att i samma mån dessa befattningsinnehafvare, i följd af ålderdom eller sjuklighet, icke längre kunna tjänstgöra, kommer Riksdagen att för dem, hvar för sig, bevilja pension, då derom göres framställning från Kongl. Maj:t. Skilnaden i fråga om kostnaden blir kanske ingen eller åtminstone i hvarje fall ytterst obetydlig.

Man har såsom skäl mot bifall till den kongl. propositionen anfört, att denna anstalt står på extra stat. Jag kan visserligen medgifva att ur principiell synpunkt den omständigheten kan tyckas innebära ett skäl för att vägra pensionsrätt, men praktiskt taget kan jag ej finna att så är förhållandet. Derigenom att denna institution är uppförd endast på extra stat har staten tillförsäkrat sig rätt, att, om verksamheten vid anstalten skulle upphöra, dess tjänstemän få lemna sina befattningar utan anspråk på bibehållande af sina löner, såvida de icke hunnit den ålder eller omständigheterna i öfrigt äro sådana, att staten finner sig föranledd gifva dem pension. Det är detta man vunnit genom att qvarhålla anstalten på extra stat, och deri ligger det principiella, som bör upprätthållas, om man anser det antydda förhållandet vara nyttigt och rättvist. Pensionsrätten bör ej vara deraf beroende.

Jag tillåter mig därför understödja herr civilministern samt får på de skäl, han anfört, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt, och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hvilken senare proposition herr greffen och talmannen förklarade sig anse vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Leijonhufvud* begärde emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som bifaller 6 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—55;
Nej—33.

7 punkten.

Bifölls.

8 punkten.

Mom. a).

*Pension för
materialför-
valtaren B.
Fredriksson.*

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Att staten såsom arbetsgifvare har med afseende å de personer, som varit anställda vid statens jernvägsbyggnader, samma skyldighet som hvarje enskild arbetsgifvare i fråga om sina arbetare, eller att försörja dem, då de i följd af ålderdom eller sjuklighet icke längre äro tjenstbara, har Riksdagen erkänt vid ett föregående tillfälle, nemligen då 1882 års Riksdag beviljade pensioner åt åtskilliga vid statens jernvägsbyggnader anställda tjenstemän. Men det oaktadt har statsutskottet högst betydligt nedsatt de af Kongl. Maj:t begärda belopp af det skäl, att ifrågavarande tjenstemän sjelfve icke medverkat till sin framtida pensionering.

Detta skäls innebörd förstår jag dock icke. Ty det har ju varit dem omöjligt att kunna bidraga till någon af de kassor, som finnas för civila tjenstemäns pensionering. De äro ju icke ledamöter af civilstaten. Att bidraga till pensionering från allmänna indragningsstaten åligger *ingen* tjensteman, och jag ser icke något skäl, hvarför det då skulle ålegat dessa.

Det andra skälet för nedsättningen har varit det att »de flesta icke kunna anses vara af sjukdom alldeles oförmögne att bidraga till sitt lifsuppehälle».

Den person, hvarom i den nu föredragna punkten är fråga, materialförvaltaren Fredriksson, är 66 år och enligt läkares intyg lidande af en sjukdom, som betydligt inskränker hans rörlighet och

*Pension för materialför-
vaktaren B.
Fredriksson.*
(Forts.)

gör honom oförmögen att, derest han entledigas från sin nuvarande befattning, genom annat arbete försörja sig och sin familj.

I fråga om Fredriksson kan väl således det af utskottet anförda skäl icke gälla. Då härtill kommer att en årlig lön af endast 3,600 kronor väl icke torde kunna anses hafva satt Fredriksson i tillfälle att spara något för ålderdomen och för sin och familjens nödtorftiga underhåll, hemställer jag, om utskottet haft giltig anledning att nedsätta beloppet så, som utskottet gjort.

Om Fredriksson haft fullmakt på tjensten — något som han emellertid icke kunnat få, då statens jernvägsbyggnader naturligtvis icke varit uppförda på ordinarie stat — skulle efter gällande pensionsgrunder hans pension, när lönen varit 3,600 kronor, utgöra 3,000 kronor. Han har nemligen 66 lefnadsår och 33 tjensteår.

Kongl. Maj:t har dock ansett sig böra nedsätta beloppet till 2,400 kronor, dervid Kongl. Maj:t följt enahanda beräkningsgrund, som gälde för den liknande kongl. propositionen till 1882 års Riksdag, hvilken då blef af denna kammare bifallen.

Det är på dessa skäl jag hemställer, att kammaren må, med afslag å utskottets hemställan beträffande materialförvaltaren Fredriksson, bifalla det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet, 2,400 kronor.

Friherre Leijonhufvud: Jag vill blott med några ord upplysa om en sak, som herr statsrådet sade sig icke förstå, nemligen att de icke medverkat till sin framtida pensionering. De hade ju icke varit i tillfälle dertill.

Ja, det är nog riktigt, men å andra sidan torde det vara naturligt, att utskottet ansett sig böra sätta dessa tjenstemän i paritet med tjenstemännen vid jernvägstrafiken, hvilka äro tvungna att betala pensionsavgifter och derigenom vinna den fördelen, som dessa nu skulle vinna utan bidrag.

Af det skälet har utskottet ansett sig böra sätta ned pensionen något. Detta har varit motivet.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Beijer: Som de tjenstemän vid statens jernvägsbyggnader, hvilkas pensionering nu är i fråga, hafva tjenstgjort under den tid jag var chef för styrelsen, har jag ansett mig pliktig att vid detta tillfälle, enär jag har full kännedom om dessa personer, deras tjenstgöring samt de förhållanden, under hvilka de tjenstgjort, göra framställning mot den nedsättning, statsutskottet gjort å de af Kongl. Maj:t föreslagna belopp. Man har gjort jemförelse med tjenstemännen vid jernvägstrafiken, men de äro icke i en så ogynsam ställning som de vid jernvägsbyggnaderna. Man skall komma ihåg, att dessa personer icke veta det ena året, hvar de skola vara det andra. De kunna ej inrätta sig så som personer, hvilka hafva stadig plats, utan de dragas från en plats till en annan. Man bör göra afseende å den stränga tjenstgöring, som ålegat dem, och hvilken, efter hvad det nu visar sig, gjort dem otjenstbara för framtiden.

Hvad särskildt materialförvaltaren Fredriksson beträffar, kan jag

intyga, att han är en utmärkt duglig karl. Hans tjenstgöring är mycket besvärlig. Han skall hålla reda på den mängd förråd, som finnas, hvilket fordrar ständiga resor, både sommar och vinter. Han kan ej länge behålla en sådan tjenst. *Pension för materialförvaltaren B. Fredriksson.*

(Forts.)

Ar det då för mycket begärdt, mine herrar, att en person, som uppnått 66 lefnadsår och tjenstgjort i 33 år, när han ej längre står ut med att göra tjenst, erhåller en pension, som han kan någorlunda berga sig på?

Statsutskottet antager att dessa personer sjelfva böra kunna bidraga till sin bergning. Men, mine herrar, det faller sig ej så lätt för en gammal och sjuklig man att skaffa sig någon tjenst, om han ock skulle kunna sköta den.

Nu har Kongl. Maj:t, i likhet med hvad som skedde vid 1882 års riksdag, och hvarför herr civilministern nyss redogjort, här föreslagit en pension på 2,400 kronor. Detta belopp har statsutskottet nedsatt till 1,800 kronor. Jag anser, att den summan är alldeles för liten efter så långvarig tjenstgöring, som Fredriksson haft. Skall man då bara fordra att tjenstemannen ideligen arbetar och sträfvat utan att gifva honom någon motsvarande ersättning eller pension, då han blir för gammal och sjuklig att sköta sin tjenst?

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Nyström: Oaktadt jag icke brukar lägga mig uti frågor om pensioner, kan jag dock icke underlåta att säga min mening i denna fråga.

Jag har funnit att utskottet denna gång med en alldeles ovanlig hårdhet behandlat afskedstagande tjenstemän, och särskildt med afseende å denna fråga, rörande pension åt materialförvaltaren Fredriksson, framstår detta med en synnerlig kraft utskottet till last.

Det är väl orimligt begärdt att en person, som i lång tid pligt-troget och samvetsgrant tjenat staten i en sådan befattning som denna, skall vid 66 års ålder och lidande af en obotlig sjukdom vara nöjd med en så ringa pension, som 1,800 kronor.

Jag hemställer att rättvisa och billighet må skipas i denna sak och anhåller att åtminstone Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i det nu förevarande momentet hemställt, och vidare derpå att kammaren, med afslag å samma hemställan, så vidt den skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag utan förändring; och förklarades den senare propositionen med vara öfvervägande ja besvarad.

Mom. b).

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Till de skäl, som redan vid föregående punkt anförts för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, det vill säga att det högre pensionsbeloppet må beviljas, får jag särskildt

Pension för materialförvaltaren G. Heurlin.

Pension för materialförvaltaren G. Heurlin. (Forts.) hvad beträffar materialförvaltaren Heurlin, hvars föreslagna pension blifvit af utskottet nedsatt från 1,800 kronor till 1,500 kronor, få lägga det, att enligt läkarebetyg, utfärdadt sedan Kongl. Maj:ts proposition aflåtits, Heurlins tillstånd väsentligt försämrats.

Det af lasarettsläkaren i Sollefteå, W. Hemesse, den 18 innevarande månad om Heurlin afgifna intyg har denna lydelse: »Att materialförvaltaren G. Heurlin, som i februari månad träffades af slaganfall (apoplexia), sannolikt för all framtid torde förbli oförmögen att sköta sin nuvarande tjenstbefattning, får jag härmed på heder och samvete intyga.»

Det är med afseende å detta läkarebetyg och å hvad jag förut yttrat, jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville, med afslag å utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Leijonhufvud: Med anledning af det nu upplästa läkarebetyget, hvilket blifvit bekant först efter det att frågan afgjorts i utskottet, afstår jag från att göra något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att beträffande det nu föredragna momentet endast yrkats, att kammaren, med afslag å hvad utskottet deri hemställt, så vidt det skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag utan förändring.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner, först på godkännande af hvad utskottet i momentet hemställt och derefter på bifall till nyssnämnda yrkande, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Pension för kassören A. Beckmann.

Mom. c.)

Herr Beijer: Hvad kassören Beckmann beträffar anser jag mig böra anföra, att han är en ovanligt pligttrogen och duglig man, åt hvilken man kan med full trygghet anförtra hvilken summa som helst. Hvad hans tjenstgöring vidkommer, tror jag ej, att han kan likställas med en kassör på ett kontor, hvilken i allmänhet sitter å en fast plats. Ty Beckmann har i denna sin egenskap att ombesörja aflöningarna utåt linien och måste hvar fjortonde dag för det ändamålet resa omkring med en kassa, som ibland kan uppgå till 100,000-tals kronor.

Nu är Beckmann visserligen ej äldre än 50 år, men han har dock tjenstgjort 32 år.

Olyckan har fogat att han blifvit döf, så att han nu mera svårigen kan användas. Om så ej vore förhållandet, tror jag att en så kvalificerad person, som Beckmann, skulle erhålla anställning hvar som helst.

Beckmann har dessutom haft borgen för sig på icke mindre än 15,000 kronor, hvarigenom staten haft full säkerhet för de medel, han haft om händer.

Jag vågar nu anhålla att kammaren ville med afslag å utskottets hemställan om ett lägre pensionsbelopp bifalla kongl. Maj:ts proposition. *Pension för kassören A. Beckmann.*

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Jag vill blott hemställa, att Kongl. Maj:ts proposition måtte bifallas i stället för hvad af utskottet föreslagits. (Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Jag måste här yrka bifall till statsutskottets betänkande.

Förhållandet är nemligen, att Beckmann, i likhet med de två efterföljande är en yngre man, Beckmann är född 1838, Littke 1846 och Olai 1841.

Under sådana förhållanden tror jag, att en pension på 1,000 kronor är allt hvad rimligtvis kan pretenderas.

Jag anhåller om bifall till denna punkt, såsom jag kommer att göra det vid föredragningen af de båda närmaste i ordningen följande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i 8 punkten af sitt ifrågavarande utlåtande hemställt i afseende på kassören Albert Beckmann, och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, så vidt den skilde sig från hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag utan förändring; och förklarade herr greffen och talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Spänberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet i 8 punkten af sitt utlåtande n:o 9 hemställt i afseende på kassören Albert Beckmann, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med afslag å utskottets berörda hemställan, så vidt den skiljer sig från hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit, bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag utan förändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;

Nej—44.

Mom. d) och e).

Biföllos.

9 punkten.

*Pension
för kassören
K. Söder-
holm.*

Mom. a).

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Denna kammare har nyss förut på förmiddagen fattat beslut i en annan pensionsfråga, som synes mig erbjuda så mycken analogi med den förevarande, att jag på denna grund hoppas, att kammaren måtte frånträda statsutskottets och bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Anledningen, hvarför Kongl. Maj:t här begärt pension åt kassören Söderholm har varit den, att sedan tillsynen öfver statens jernvägsbyggnader enligt Kongl. Maj:ts förslag öfverflyttats från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till styrelsen för statens jernvägstrafik, har den befattning Söderholm innehåft i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen blifvit obehöflig. Han får sålunda lemna sin plats och i trafikstyrelsen finnes ingen befattning för honom. Det är då synnerligen hårdt för honom att utan eget förvällande afskedas från en plats, som han länge och väl skött. Han har nemligen varit 34 år anställd i statens tjänst.

Den fråga, som jag antydde skulle lemna en analogi med denna, var den om pension åt lektor Hofling vid veterinärinrättningen i Skara. Äfven han måste utan eget förvällande lemna en länge innehåfd befattning; äfven han hade icke sin tjänst på stat, utan var förordnad. Hofling hade innehåft sin befattning 34 år. Hans lön var 4,000 kronor och hans pension bestämdes af denna kammare till 3,000 kronor. Söderholms lön var 4,500 kronor och Kongl. Maj:t har föreslagit åt honom ett pensionsbelopp af likaledes 3,000 kronor, hvilket utskottet emellertid ansett sig böra nedsätta till 2,000 kronor. Jag hemställer till kammaren, om det är konsekvens i detta. Den enda olikheten emellan personerna är att Hofling är 4 å 5 år äldre än Söderholm, men å andra sidan har Hoflings lön varit mindre. Då nu kammaren åt lektorn vid veterinärinrättningen i Skara beviljat en pension på 3,000 kronor, synes mig alla skäl tala för att äfven åt Söderholm, hvars lön varit 500 kronor större, bevilja det af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppet 3,000 kronor, och hemställer jag därför om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Leijonhufvud: Statsutskottet har trott, att Söderholm skulle kunna få någon annan slags befattning, till exempel inom trafikstyrelsen, och sålunda ansett här endast vara fråga om ett interimsafsked, om jag så får säga, under hvilket han borde behålla en del af lönen. Kongl. Maj:t har därför också inryckt, att denna pensionsrätt skulle upphöra, om Söderholm erhöle annan befattning. Då emellertid han icke egde någon egentlig rätt till pension, ansåg utskottet beloppet böra nedsättas.

Förhållandet är detsamma med pensionen för Forssberg, hvarom nästföljande punkt handlar.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

*Pension
för kassören
K. Söder-
holm.
(Forts.)*

Herr Nyström: Äfven i denna punkt ställer jag mig på Kongl. Maj:ts sida. Enär kassörsplatser i allmänhet fordra ytterst pålitliga personer, och enär den ifrågavarande personen i öfver 30 års tid förestått sin befattning och fått det vitsord, att han i sin tjenstgöring ådagalagt flit, skicklighet samt synnerligen utmärkt ordentlighet och redbarhet, så kan jag icke anse annat än att utskottet äfven i detta hänseende förfarit allt för strängt, då det nedsatt pensionen för honom till 2,000 kronor, eller mindre än hälften af det belopp han för närvarande uppbär. Jag kan icke heller inse annat, än att, på de skäl statsrådet och chefen för civildepartementet nyss anfört, Söderholm bör vara berättigad till den pension, Kongl. Maj:t föreslagit. I hans ålder af mellan 50 och 60 år, är det icke lätt att få annan befattning. Han är skild från statens tjenst och så bör icke staten pensionera sina tjenstemän, att de icke få mera än hälften af hvad de haft förut.

Jag yrkar afslag å utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Beijer: Jag skall endast med några ord framhålla att, om jag är rätt underrättad från trafikstyrelsen, så skulle, äfven om kassören Söderholm kunde erhålla anställning i trafikstyrelsen, han dock icke få pensionsrätt i jernvägstrafikens pensionsinrättning, ty det är så dyrt att komma in i denna anstalt, att han sannolikt icke skulle kunna lösa sig in i densamma. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, att Söderholm måtte få 3,000 kronor i stället för af utskottet föreslagna 2,000 kronor såsom pension.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på föreliggande moment yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Stephens* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller mom. a) i 9 punkten af statsutskottets utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifalla denna framställning oförändrad.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51;
Nej—27.

Mom. b).

Bifölles.

På framställning af herr vice talmannen uppsköts till afton-sammanträdet den vidare behandlingen af statsutskottets föreliggande utlåtande.

Anmälades och bordlades Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i anledning af väckta motioner i syfte att bereda skydd åt statens postverk mot intrång i afseende å befordran af slutna bref samt af brefkort.

Kammaren åtskildes kl. 3,22 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.